

Відділ освіти
Селидівської міської ради
Селидівська загальноосвітня гімназія

ПОСІБНИК

для роботи зі здібними й філологічно обдарованими
учнями з української мови та літератури

2010 рік

Передмова

Предметні учнівські олімпіади та конкурси є одними з традиційних і добровільних форм роботи сучасної шкільної освіти, що реалізують бажання школярів перевірити свої знання, здібності, уміння.

Олімпіади та конкурси - це види змагання, що стимулюють потяг учнів до самоосвіти, виховують наполегливість, поглиблений інтерес до предмета, вміння долати труднощі, виробляють навички роботи з довідковою та науково-популярною літературою. Вони приносять користь лише тоді, коли є заключним етапом цілого комплексу групових, індивідуальних, класних та позакласних заходів і коли їм передуює велика підготовча робота всього педагогічного колективу.

Найбільш суттєвий вклад у підготовку й проведення олімпіадних та конкурсних змагань вносить учитель - компетентний помічник і консультант, організатор колективної чи самостійної пізнавальної діяльності, який безпосередньо працює з дітьми, організовує і проводить шкільний тур олімпіади і конкурсу, готує своїх учнів до наступних етапів.

Олімпіади і конкурси проводяться в чотири етапи:

- I етап – шкільний
- II етап - міський
- III етап - обласний
- IV етап - Всеукраїнський

Як правило, найбільшого успіху на олімпіадах та конкурсах досягають учні тих шкіл, де ведеться різнопланова робота (урочна, позакласна, позашкільна) з найздібнішими учнями, систематична і цілеспрямована підготовка їх до олімпіад та конкурсів.

* * *

Нормативно-правове забезпечення організації і проведення інтелектуальних змагань:

- Указ Президента України №169 від 05.02.2000р»Про відзначення призерів і учасників Міжнародних учнівських олімпіад та їх учителів»
- Указ Президента України №413/2005 від 04.07.2005р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні»
- Указ Президента України №398/2006 від 16.05.2006р. «Про Положення про стипендії України для переможців Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових навчальних предметів і Всеукраїнського конкурсу захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України»
- Державна цільова програма роботи з обдарованою молоддю на 2007-2010рр, затверджена Постановою Кабінету Міністрів №1016 від 08.08.2007р.
- Постанова Кабінету Міністрів України №982 від 09.08.2001р. «Про заснування стипендій Кабінету Міністрів України переможцям Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови та літератури»
- Положення про Всеукраїнської учнівської олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності, затвердженого наказом МОНУ № 305 від 18.08.1998
- Накази Міністерства освіти і науки України
- Інструктивно-методичні листи МОНУ та Інституту інноваційних технологій і змісту освіти
- Положення про проведення I, II, III етапів олімпіад з базових дисциплін , затверджено наказом управління освіти і науки облдержадміністрації 30.10.2007 р. №748
- Накази головного управління освіти і науки облдержадміністрації

* * *

Психологічна підтримка та підготовка філологічно обдарованих учнів

Серед обдарованих учнів помітно виділяються такі «зірочки», як учні-олімпіадники. Який же він, учень-олімпіадник, та як віднайти серед обдарованих дітей учнів відповідного контингенту?

Модель обдарованого учня складається з трьох основних показників: високого рівня інтелекту, креативності (творчого мислення), мотивації діяльності.

За результатами психодіагностики рівень інтелекту в 87 % олімпіадників вищий від середнього, у 22 % рівень творчого мислення (креативності) високий та 60% учнів мають високий рівень мотивації до навчання.

Крім того, серед учнів-олімпіадників виділяються дві групи: творці та інтелектуали. В інтелектуалів рівень коефіцієнту інтелекту високий або надвисокий, але рівень творчого мислення найчастіше середній, навіть буває низьким. У творців навпаки: рівень інтелекту вищий за середній або середній, але креативність висока. Поєднання і високого рівня інтелекту, і високого рівню креативності трапляється рідко.

Інтелект і креативність є дуже важливими показниками обдарованості, але основними є мотивація діяльності. Мотивація у більшості олімпіадників висока.

Психологічні особливості, які відрізняють учнів-олімпіадників від інших обдарованих учнів

Для того, щоб здобути перемогу, як правило, недостатньо лише знань, отриманих на уроках з певного предмета. Учні-олімпіадники повинні вміти змагатись, тобто належним чином зосередити зусилля, розподілити час роботи, правильно спланувати боротьбу за перемогу, вміти сконцентруватись, тобто діяти за певних екстремальних умов. На високий рівень досягнень в інтелектуальних змаганнях впливає також і темперамент дитини. Серед учнів-олімпіадників 50 % є сангвініками, 30% — холериками, 13% — флегматиками, 7% — меланхоліками. Ми бачимо, що темперамент олімпіадника переважно холерично-сангвінічний. Учні з темпераментом холерика або сангвініка швидко усвідомлюють поставлену проблему та швидко реагують. Якщо школяр за темпераментом є флегматиком, то йому об'єктивно важко встигнути виконати завдання у стислі терміни, оскільки він діє повільно. З іншого боку, неквапливість, урівноваженість, досить часто свідчать про ретельність, що у свою чергу, позитивно відображається на якості виконаної роботи. Такі учні більше схильні до дослідницької діяльності, ніж до олімпіадних («спринтерських») змагань. На жаль, якщо дитина має темперамент меланхоліка — це також іноді не сприяє успіху. Але учні з темпераментом «олімпіадника», тобто холерики та сангвініки, мають і негативні риси: їхні дії іноді бувають не виваженими, міркування поверховими. Зайва збудженість та квапливість можуть призвести до неуважності, а відтак до прикрих помилок, іноді й до нервових зривів.

Рекомендації вчителям щодо роботи з філологічно обдарованими учнями

Враховуйте стиль роботи учнів з різними типами темпераменту:

□ • **Динаміка «долучення» до роботи й ступінь стомлюваності.**

У «сильних» (флегматики, сангвінік, холерики) мала схильність до стомлення й менше часу, необхідного для відпочинку; підготовка уроку за один присід. Воліють займатися не в абсолютній тиші, а разом з товаришами. Поступове долучення до роботи, наявність «розгойдування» на початку заняття, підготовка уроків у послідовності від легших до більш важчих.

У «слабких» (меланхоліки) порівняно більша стомлюваність і необхідність спеціального відпочинку після шкільних занять, а також часті перерви під час підготовки уроків. Потреба в повній тиші й самоті для занять. «Долучення» до роботи без помітного «розгойдування», послідовність виконання завдань від важких до легших.

□ • **Обсяг розумової роботи**

У «сильних» (флегматики, сангвінік, холерики) підготовчі, виконавчі й контрольні дії більш-менш «злиті», звідси — менша тривалість доступних спостережень підготовчих і контрольних дій. виправлення, додавання роблять переважно під час роботи. Можуть (у тривалому проміжку часу) пам'ятати паралельно про велику кількість завдань, доручень без спеціального планування їхнього виконання й розподілу в часі. Конспективність письмової мови. Переважання усного мовлення над письмовим викладом своїх думок.

У «слабких» (меланхоліки) більша тривалість підготовчих, виконавчих і контрольних дій. Більшість виправлень і доповнень вносять під час перевірки. Воліють братися за нову роботу, лише повністю завершивши попередню; виконання завдань, отриманих на тривалий час, заздалегідь планується, складаються плани занять на день, тиждень і т. д. Переважання в письмовій мові складних конструкцій, письмової мови над усною.

□ • **Ступінь нервового напруження**

У «сильних» (флегматики, сангвініки, холерики) у ситуації напруження спостерігається деяке розширення обсягу розумової діяльності, через що, орієнтовні й контрольні дії ще більше зливаються з виконавськими. Скорочення загального часу виконання завдань. При виконанні контрольних (олімпіадних) робіт нерве напруження поліпшує тонус розумової діяльності. Виявляють більшу концентрацію уваги при виконанні завдань, що підлягають оцінці вчителя, ніж при виконанні неоцінюваних завдань.

У «слабких» (меланхоліки) звуження обсягу розумової діяльності під впливом напруження й ще більше розмежування орієнтовних, виконавчих і контрольних дій. Загальна тривалість виконання завдань збільшується. При виконанні контрольних (олімпіадних) робіт нерве напруження веде до надмірного порушення, що межує з гальмуванням. Погіршується розподіл при виконанні завдань, що підлягають оцінці педагога, тобто зниження результатів при виконанні завдань. Швидше настає фаза перевантаження.

Запорукою досягнення високих результатів є виконання трьох обов'язкових умов підготовки:

1. Психодіагностика індивідуально-типологічних особливостей учнів (темперамент, тривожність, сила волі, впевненість у собі, самооцінка, вміння організувати свій день, рівень мотивації успіху та уникнення невдач, пам'ять, увага, креативність, творчі здібності, інтелект).

2. Цілеспрямований розвиток творчих здібностей учнів, не обмежуючись конкретним навчальним предметом, профілем навчання або окремою галуззю знань (створення проблемних ситуацій, здатність до оригінальності, гнучкості, точності мислення, конструктивне вирішення завдань, здатність до аналізу, синтезу, узагальнення).

3. Психологічна підготовка школярів до змагань. Велике значення для досягнення успіху мають уміння зосереджуватись, концентрувати зусилля на розв'язанні проблеми, психологічно налаштовуватись на подолання труднощів, честолюбство, відповідальність та воля до перемоги. Умови розвитку вольових рис: уміння налаштуватися позитивно, визначення мети діяльності й її досягнення, створення значущих умов саморозвитку, самопрогнозування, доведення розпочатої діяльності до кінця, чітке дотримання режиму дня; формування наполегливості, рішучості, витримки, уміння володіти собою, своїми діями та вчинками, переживаннями та почуттями

Крім того, слід зазначити, що важливими складовими успіху на інтелектуальних змаганнях є також колективна воля команди до перемоги, взаєморозуміння та взаємопідтримка. Бо іноді занадто високе почуття відповідальності призводить до нервового перенапруження, перевтомлення, а іноді до емоційних зривів та психічних розладів.

Отже, учнів потрібно готувати до інтелектуальних змагань не тільки з певного предмета, а й психологічно. Адже досягти високих результатів можна лише за умови психологічного налаштування на перемогу та впевненість у собі.

Олімпіадні завдання з української мови та літератури в 7 - 11 класах

7 клас

I етап

Українська мова

1. Утворіть від поданих дієслів доконаного виду дієслова недоконаного виду за допомогою відповідних суфіксів. Виділіть суфікси в утворених дієсловах.

Відкотити –

Видужати –

Підбити –

Застерегти –

2 бали

2. Позначте два рядки, у яких всі слова пишуться окремо:

- знав/же, авже/ж, навряд/чи, як/от;

- ну/й, тільки/що, все/ж/таки, сказав/би;

- як/небудь, що/разу, таки/знав, давай/но;

- отакий/то, аби/куди, немиов/би, саме/тому;

- таки/сказав, прийшов/же, чи/не, що/то/за.

3 бали

3. Знайдіть помилки. Поясніть їх правопис.

Більш краще, найбільш красивіше, якнайтихо, щонайблизько, більш вибагливий, найменш складніше.

3 бали

4. Складіть і запишіть невеликий текст, використавши дієприслівниковий зворот для зв'язку речень.

2 бали

5. Складіть два речення зі словом вище так, щоб у першому реченні воно було прислівником, а у другому – прикметником.

2.бали

6. Позначте рядок у якому всі сполусники пишуться разом:

- немовби/то, за/те, не/наче, чк/би;

- ніби/то, через те/що, як/би, не/мов;

- немов/би, тому/що, за/те, коли/б;

- про/те, а/би, начеб/то, для того/щоб.

3 бали

7. Складіть діалог, використавши частки, вигуки.

3 бали

8. Твір – мініатюра «Поетичне кредо митця(за творчістю Т.Г.Шевченка)»

II варіант

Українська мова (27 балів)

44бали

I. Написати твір на одну із запропонованих тем. (12 балів)

1. Бути справжнім українцем – то велика честь.
2. І словом, і чином будь Україні сином.
3. Мовивши слово, будь йому паном.

II. Записати правильно слова, словосполучення. (3 бали)

Го...андія, суспільно\корисний, Софі...ський собор, у\сто\крат, свяще..ик,
(Ш,ш)евченківська премія, (Ш,ш)евченківський стиль, ч...пси, івано\франківець,
(І,і)нтернет, (Ч,ч)умацький (Ш,ш)лях (сузір'я), пів\озера.

III. Відредагувати словосполучення. (4 бали)

Самий кращий учень, річний транспорт, спокійної ночі, лишній квиток, закрити форточку, боятися тараканів, наша солодкоїжка, сісти за руль.

IV. Визначити синтаксичну функцію інфінітивів. (4 бали)

1. Лиш боротись – значить жить.
 2. Бажання жити заставило його зібрати останні сили й впливити.
- #### У. Виписати з речень фразеологізми, пояснити їх значення.(4 бали)

1. Наші доморослі Платони з Ньютонами високо літали, та низько, дуже низько сіли (С.Єфремов)
2. Завжди носити маску, завжди себе наказувати – та хіба ж то мислиме? (Г.Хоткевич)
3. Тепер вірю, що буде в нас школа, хоч і тяжкий ваш хліб. (М.Стельмах)

Українська література (17 балів)

I. Відповісти на запитання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловлюваннях (Усього – 7 балів)

1. Який жанр пісенної народної творчості називають «перлами розсипаного намиста»? (1 бал)
2. Де, коли і за яких умов Т. Шевченко написав “Заповіт”? (1 бал)
3. Розкрити значення терміна “художній паралелізм». Навести приклад. (2 бали)
4. Встановити відповідність між назвою пісні та її різновидом (1бал)

1. «Гей зі Львова до Мукачева»	козацька
2. «Над річкою бережком»	стрілецька
3. «Стоїть явір над водою»	чумацька
4. “Засвіт встали козаченьки”	
5. “Ой у степу криниченька»	

5. Що було зображено на копному знамені тухольців ? Розкрийте значення цього символу. (2 бали)

II. За допомогою яких художніх засобів автор порівнює хмарки і думки? (3 бали)
Яка головна думка поезії? (3 бали)

Хмарки

Линуть,
Тонуть,
Хмарки літні.
Хмарки радісні, блакитні,
Розпливаючись в повітрі,
Наче фарби на палітрі,
Сяйвом-золотом оточені.
Линуть,
Плинуть,
Поки згинуть
Позолочені.

Тонуть,
В'януть
Думи чорні,
Мов картини ілюзорні
Розпливаються і тліють,
В сяйві сонячнім блідніють
Разом з хмароньками літніми
Тануть,
В'януть,
Поки стануть
Непомітними...(Грицько Чупринка)

III. Вибрати правильну відповідь .(Усього – 4 бали)

1. Коломийковий вірш складається з:

а) 2 рядків б) 4 рядків в) 6 рядків г) 8 рядків г) 12 рядків (0,5 бала)

Рядок коломийки має :

а) 10 складів б) 12 складів в) 14 складів г) 8 складів (0,5 бала)

2. Яка стилістична фігура яскраво виражена в рядках? (1 бал)

Гуде вітер вельми в полі,
Реве, ліс ламає;
Плаче козак молоденький,
Долю проклинає.

а) паралелізм б) кільце в) антитеза

3. Які слова використовують для відтворення історичного колориту минулих епох?
Наведіть приклади. (2 бали)

II етап

Українська мова 206.

I. Розгорніть подану цитату в роздум.

«Якщо пошукаєш у книгах мудрості уважно, то знайдеш велику користь для душі своєї». («Повість минулих літ») (126.)

II. Запитання і завдання: відповідайте і виконуйте, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловлюваннях. (86.)

1. Утворіть словосполучення, замінюючи іменники прикметниками.

(Софія) собор, (Софіївка) парк, (Ніцца) кінофестиваль, (Золотоноша) школа,
(Свірж) замок, Лейпциг (університет), (Калуш) завод, Нью-Йорк (хмарочос).

2. Розподіліть слова на 3 групи.

Архаїчна лексика:

Історична:

Діалектна:

Свічадо, сотник, чугайстер, зигзиця, плай, князь, піїт, вуйко, орда.

3. Укажіть слова, які пишуться через дефіс:

1) Пів/Європи, 2) пів/євро, 3) Євро/парламент, 4) пів/на/десяту, 5) пів/чайної ложки, 6) максі/мода, 7) радіо/активний, 8) віце/прем'єр.

4. Які слова утворено префіксально-суфіксальним способом?

1) Узгір'я, 2) безмежний, 3) праслов'янський, 4) по-українському, 5) набережна, 6) сузір'я.

5. Розкрийте значення фразеологізмів:

А) сім мішків гречаної вовни

Б) сім п'ятниць на тиждень

В) як сім галок.

6. Які якісні прикметники не мають ступенів порівняння?

7. Яку синтаксичну функцію виконує інфінітив у реченнях?

А) Не треба правду говорити цвітасто.

Б) Його вчили говорити правду.

В) Уміння говорити правду – риса шляхетної людини.

8. Визначте спосіб дієслова *дати* у поданому реченні.

На добрий камінь що не дай, то змеле (Н. тв.)

Література 166.

I. Дайте коротку відповідь. **(76.)**

1. Хто про що сказав?

«... ніби розсипане намисто з перлів, що перекочуються з місця на місце й мерехтять, приваблюючи своїм блиском». **(16.)**

2. У чому полягає своєрідність будови коломийок? Проілюструйте прикладом. **(16.)**

3. Який художній засіб яскраво виражений у рядках? **(16.)**

Стоїть явір над водою, в воду похилився.

На козака пригодонька – козак зажурився.

4. Яку церемонію щороку проводив Захар Беркут перед початком копних зборів? Розкрийте її символічний зміст. **(16.)**

5. Назвіть:

А) види мистецтва **(16.)**

Б) функції мистецтва (16.)

6. Іван Франко мав близько ста псевдонімів та криптонімів. Назвіть деякі з них (не менше 4). (16.)

II. Установіть відповідність. (36.)

1.

А) «Беркути додержують слова навіть ворогові й зрадникові»	1	Мирослава
Б) «Усе ж таки життя краще, ніж смерть!»	2	Максим Беркут
В) «Хвиля його смерті буде й моєю смертю»	3	Захар Беркут
Г) «Раз мати родила, раз і гинути прийдеться»	4	Бурунда-бегади
	5	Тугар Вовк

2.

А) «Ой на горі да женці жнуть»	1	Бурлацька
Б) «Ой у степу криниченька»	2	Наймитська
В) «Да йшов козак з Дону»	3	Стрілецька
Г) «Ой матінко-зірко»	4	Козацька
	5	Чумацька

3. Із коломийок

А) Файка	1	Стержень люльки
Б) Ворок	2	Хвалько
В) Величайко	3	Мотузка
Г) Цибух	4	Люлька
	5	Мішок

III. До 100-річчя Б.-І. Антонича.

Зробіть ідейно-художній аналіз вірша. (66.)

Півень

Зоря майнула, мов стріла,
неначе іскра, пісня згасла,
і тільки з мокрого зела
роса краплинами сплила,
мов слово, чиста й ясна.

Вже обріїв зігнувся рівень
у круглу смугу обруча,
і ніч почала вже кінчатись,
неначе ватра, догоряти.
Ось ранок синім возом їде
і сонця сніп в село везе.
Крильми шумить червоний півень —
співучий з міді
серп.

II етап

Українська мова. 7 клас

1. Напишіть твір

3.Відредагуйте слова та словосполучення: любий письменник, заключні заняття, не дивлячись на погоду, два зошита, шестидесятирічний.

5 б.

4. Поясніть значення р-мініатюру з елементами опису на тему: «Складу букет улюбленій людині» (до 70 слів).

12 б.

2. Запишіть слова правильно: будьщобудь, всьогонавського, заодно, разпораз, увісні.

5 б.

слів: віртуальний, бурштиновий, антропологія, амулет, екслібрис.

5 б.

5. Провідмініяйте прізвища: Швець, Гринчишин (чол. р) 2 б.

Українська література. 7 клас

1. Напишіть твір на тему «Народна пісня в житті українців» (100-120слів)

12 б.

2. Дайте письмові відповіді на питання:

А) Напишіть визначення коломийки.

2.б.

Б) Складіть власну коломийку про книгу чи про школу.

5 б.

В) Назвіть складові сюжету.

2 б.

Г) Поясніть складові сюжету на прикладі твору І.Я.Франка «Захар Беркут».

6 б.

Д) Які роки, за рішенням ЮНЕСКО, були оголошені роками пам'яті І.Франка.

2 б.

Е) Кому належать ці слова і з якого твору:

2 б.

«Батьки і браття! Нинішня наша пераіда – велике діло. Чим ми пераідили? Чи нашим оруаам тільки! Ні. Ми пераідили нашим громааьським лаом, нашою згоою, друаністью».

8 клас

І етап

І варіант

Українська мова

1. Побудувати та записати діалог (8-10 реплік), який міг би відбутися між гостем Києва, що з'ясовує у перехожого, як дістатися від залізничного вокзалу (автовокзалу, аеропорту) до Майдану незалежності. Ввести стислий опис місцевості.

2. Відредагувати речення з однорідними членами і виправити мовний «суржик».

- Мені подарили скромне золоте кільце і й оригінальний, жовтий зонтик.

- Мені срочно треба купити утюг, щоб погладити білизну, і брюки, і різні предмети.

- Доктор визначив такі симптоми: у хворого жалоби на сильний біль в жолудку, тошнота, слабкість.

- В гостинній, калідорі, і у спальні, та у кухні - всюди на стінах обої.

3. Утворити кличний відмінок від поданих слів.

Киянин, сусід, юнак, товариш полковник, Володимир, добродійка, небога, Марічка, любов, велетень, друг, пані Ірина.

4. Розставити розділові знаки, зробити синтаксичний розбір, надписати над кожним словом частину мови.

Вихованка господаря Текля ясна блондинка з лукавими очима й кирпатим носиком ішла під руку з дочкою Младаповича Веронікою гарненькою шатенкою.

Українська література

1. Назвати жанри українських народних пісень.
2. Літописи-це...
3. Яку будову має жартівлива пісня «Грицю, Грицю до роботи»?
4. Назвати обов'язкові композиційні компоненти байки.
5. Якими талантами був наділений Тарас Шевченко?

В а р і а н т

Українська мова

3. Зробити повний синтаксичний розбір речення. Виділене слово розібрати як частину мови.

І мене в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій не забудьте пом'янути незлим тихим словом.

4. Утворіть вищий ступінь порівняння прикметників та прислівників. Дорогий, дужий, вузький, низько, високо, красиво.
5. Напишіть, де треба, слова з великої літери.
будинок учених України, студентська конференція, новий рік, інститут міжнародних відносин, академія мистецтв, товариство надія, спілка письменників, державна нагорода, поділля, організація об'єднаних націй.
6. Напишіть числівники словами. 153-й, 150 000-й, 7275, 4201-й, 27, 173 575-й.
7. Напишіть слова разом, окремо або через дефіс.
Тільки/б, той/таки, а/все/ж/таки, будь/що, але/ж, де/в/кого, ось/де, будь/чийого, ходи/но, де/б/то/не/було, а/ні/ні, казна/з/ким, де/ж/таки, що/хвилини, дарма/що, будь/що/будь, той/таки, ані/мур/мур, ото/ж, звідки/не/будь.

Українська література

1. Написати твір.
 - Мій улюблений літературний герой.
 - Вдячність, (почати таким реченням : «З першої миті життя схиляються над нами обличчя матерів»)
 - Україна дорога і близька моєму серцю.

2. Дати відповіді.

- На які роди поділяються твори художньої літератури?
- Які пісні відносяться до соціально-побутових?
- Що називається літописом?

II етап

Українська мова.

1. Напишіть твір-роздум на тему: 12 б.

«Не скупись ніколи людям на добро» (80-90 слів).

2.Відредагуйте 3 б.

Розходження у поглядах, мене не задовольняє, шерстяні носки, тим не менше, опасіння, кидатися у вічі

3. Утворіть складноскорочені слова. Як вони ще називаються? 4 б.

Організація Об'єднаних Націй, Львівський державний університет, вищий навчальний заклад, Сполучені Штати Америки, Верховна Рада, театр юного глядача, запис актів громадянського стану, атомна електростанція, персональна електронно-обчислювальна машина, Харківський тракторний завод, нова економічна політика, науково-технічна революція, персональний комп'ютер.

4. Спишіть. Поставте необхідні розділові знаки. Зробіть повний синтаксичний розбір речення. 2+5 = 7 б.

Мова надзвичайно складне явище що постійно розвивається та вдосконалюється як чітко організована відшліфована століттями система.

5. Випишіть іменники у три колонки: вживаються тільки в однині, вживаються тільки в множині, вживаються в однині і множин. 6б.

Людство, регіон, ножиці, груди, Харків, Суми, молодь, Марія, веселоші, хоробрість, терези, добро, деканат, процес, приватизація, канікули, проміння, Карпати, гори, дітвора, сани, молоко, план, двері, звіт, звітність, давнина, аудиторія, Кордильєри, окуляри.

Українська література.

1. Запишіть розповідь на тему: «Історія створення однієї з українських народних пісень» (110-120 слів). 12 б.

2.Запишіть текст однієї з українських літературних пісень (куплет і приспів). З'ясуйте її художні засоби. Вкажіть автора слів та музики.

2+ 2+2 = 6 б.

3.Назвіть ознаки фольклорних творів (5-6.) 3 б.

4.Що оспівано у пісні «Чи не той то хміль». 2 б.

5.Назвіть 5 письменників сучасності, членів Національної спілки письменників Полтавщини та їх твори (1-2). 5 б.

Українська мова 20б.

I. Розгорніть подану цитату в роздум.

«Людину і людство створило слово. Ми всі діти слова – від колискової пісні, від зародку цивілізації» (В. Радчук) (12б.)

II. Запитання і завдання: відповідайте і виконуйте, додержуючи чіткості й лаконічності у висловлюваннях. (8б.)

9. Утворіть словосполучення, замінюючи іменники прикметниками.

(Софія) собор, (Софіївка) парк, (Ніцца) кінофестиваль, (Золотоноша) школа, (Свірж) замок, Лейпциг (університет), (Калуш) завод, Нью-Йорк (хмарочос).ї

10. Поясніть різницю у значенні слів мимохідь – мимохіть.

11. Запишіть числівники словами:

Виступили перед 7492 виборцями. Бюлетені роздали 7492 виборцям.

12. Розкрийте значення фразеологізмів і до кожного з них доберіть фразеологізм-синонім.

Брати на решето когось -

Пройти крізь сито й решето –

5. Доберіть українські синоніми – відповідники до слів:

Інтелект, гіпотеза, автономія, генеза, прогрес, оптимальний.

6. Які якісні прикметники не мають ступенів порівняння?

7. Яку синтаксичну функцію виконує інфінітив у реченнях?

А) Не треба правду говорить цвітасто.

Б) Його вчили говорити правду.

В) Уміння говорити правду – риса шляхетної людини.

8. Відредагуйте речення.

А) Ми підготували вітальний адрес на столяревий ювілей.

Б) На майдані біля пам'ятника Т. Шевченка зібралися студенти і львів'яни.

В) Він все ще холостяк.

Г) Ми продали біля сто двадцять п'ять кілограм цукру і двадцять дві літри меду.

Література 196.

I. Дайте коротку відповідь. (10б.)

1. Як називали найвідомішого українського кобзаря Остапа Вересая ? Запишіть не менше 3 перифраз.1б.

2. Розкрийте символічне значення сну князя Святослава («Слово о полку Ігоревім») 1б.

3. Із якими тваринами автор «Слова ...» порівнює таких персонажів: Бояна, Всеволода, Ярославну, князя Ігоря, Овлура?1б.

4.«Слово о полку Ігоревім» у музиці й живописі.2б.

Назвіть найвідоміші музичні твори.

Назвіть художників-ілюстраторів слова.

13. Чим думи відрізняються від історичних пісень? Назвіть не менше 3 відмінностей.1б.

14. Наведіть приклади образу-персонажа, образу-символу, образу-пейзажу.3б.

15. До якого різновиду дум належить «Буря на Чорному морі»?1б.

II. Теорія літератури.(3 б.)

1. Який художній засіб ужито в рядках?

Сонце світиться на небесах –

Ігор князь в Руській землі.

2. Назвіть стилістичний засіб.

Се ж то нас, браття, не сильна морська хвиля затопляє –

Се то отцева молитва і материна

Нас, видимо, карає...

3. Який лексичний засіб ужито в думі?

Ой между ними третій, чужий-чужениця,

Бездільний, безрідний і безпомощний потопає...

III. До 100-річчя Б.-І. Антонича.

Зробіть ідейно-художній аналіз вірша. (6б.)

Росте Антонич, і росте трава,

і зеленіють кучеряві вільхи.

Ой, нахилися, нахилися тільки,

почуєш найтайніші з всіх слова.

Дощем квітневим, весно, не тривож!

Хто стовк, мов дзбан скляний, блакитне небо,

хто сипле листя — кусні скла на тебе?

У решето ловити хочеш дощ?

З всіх найдивніша мова гайова:

в рушницю ночі вклав хтось зорі-кулі,

на вільхах місяць розклюють зозулі,

росте Антонич, і росте трава.

III етап

Українська мова

(38 б.)

I. Виконати завдання, додержуючи чіткості й послідовності.

1. Установити відповідність між словами і синонімічними рядами. (5б)

1)Клейноди 2) аннали 3) пенати 4) терени 5) ремарки.

а. простори, земельні володіння, межі; кордони, територія

б. літописи, хроніки, записи, скрижалі

в. родина, рідна хата, домашнє вогнище

г. коштовності, самоцвіти, регалії (знаки влади)

г. позначки, примітки, зауваги, пояснення

2. У котрому рядку всі словосполучення з омонімами? (2б.)

А) літа орел – промайнули літа; випити води – води машину;тонкий гриф скрипки – хижий гриф

Б) дерев'яний стіл – дістичний стіл; паперовий човник – ткацький човник; чорний хід – чорний ліс

В) Білий сніг – білий світ; малиновий кущ – малиновий прапор; тепла земля – тепла зустріч

3. У якому з уривків, узятих із творів Лесі Українки, вжито фразеологізми?

Випишіть їх, розкрийте значення.(5б.)

Править хтось малим
човенцем,
Стиха весла підіймає,
І здається, що з
весельця
Щире золото спадає.

Дорога довга. Чагарі,
долини,
на небі палкому ніде ні
хмарини,
ми йдемо, спочинку ні
хвилини.

Та що се ти мені байки
плетеш,
На глум здіймаєш чи
смієшся в вічі?
Нема ніде нічого, а вона
Якогось дуба смаленого
править
Та обіцяє груші на вербі

4. Яку синтаксичну функцію виконує інфінітив у реченнях? (4б.)

- А) Місяць пливе оглядати і небо, і зорі, і землю, і море.
Б) Наказ наступати надійшов із Києва.
В) А дай жити, серцем жити і людей любити.
Г) А слова дружнього за гроші не купити.

5. Яку функцію у кожному з речень виконує порівняльний зворот ? (3б.)

- 1) На конвертах хат літо клеїть віконця, як марки.
2) І місяць наче наголос над літерами хат.
3) Тихесенько стукає в шибку бентежне, як сон, зітхання

II. 1. Від поданих іменників утворити прикметники. (3 б.)

Біла Церква, Івано-Франківськ, Золотоноша, Збараж, Ніцца, Санкт-Петербург.

2. Укласти короткі словникові статті до поданих слів: (3 б.)

Віншувати
Віншування
Віншувальник

3. Указати неповні речення в поезії Ліни Костенко (4б.)

1. Природа мудра. 2. Все створила мовчки. 7. На буреломах сходять мухоморчики.
3. Росинку поту втерла на брові. 8. Яскраві приміряють ковпачки.
4. На буреломах сходять мухоморчики. 9. Природа мудра. 10. Все створила мовчки.
5. Дерева мертві. 6. А вони живі. 11. Лишила нам патент на балачки.

III. Дати ґрунтовну відповідь. (4б.)

1. Чому в поданому реченні виділені слова відрізняються написанням? 2б.
Несказане лишилось несказаним
2. Коли не/зважаючи пишемо разом, а коли окремо? 2б.

IV. Виправити помилки у вживанні прийменників. (5б.)

Заходи по відзначенню; назвати по імені та по батькові; мов по команді; все по порядку; пів до третьої; біля вісімдесяти відсотків; поставити в приклад; без п'ятнадцяти десятих; приречений до занепаду; в одинадцятій годині.

Українська література 38 б.

I. Розгорнути одну з поданих цитат у роздум. (12б.)

1. «Вчитайтесь у хвилюючі слова пісень, віднайдіть золоті ключі мелодій – і вам відкриється багато поетичних таємниць: ви почуєте голоси творців, імена яких розгубила історія...» (М.Стельмах)
2. «Не поет, у кого думки не літають вільно в світі».

II. Запитання і завдання: виконуйте, додержуючи чіткості й лаконічності у висловлюваннях. (10б.)

1. Назвіть перекладачів «Слова о полку Ігоревім».
2. За поданими роками запишіть події з життя Т.Шевченка.
а) 1838 - , б) 1840 - ; в) 1843, 1845, 1859 - ; г) 1847-1857 -
3. Назвіть князів з «Олегового хороброго гнізда» («Слово о полку Ігоревім»)
4. Які з поданих пісень належать Марусі Чурай?
а) «Засвіт встали козаченьки» б) «Зелененький барвіночку» в) «Повій, вітре, на Вкраїну» г) «Грицю, Грицю, до роботи» ґ) «Ой не ходи, Грицю...» д) «Віють вітри, віють буйні» е) «Їхав козак за Дунай» є) «Ой під вишнею, під черешнею»
5. Про яку таємничу особу в історії української літератури пише І.Шкляревський?

« ...А якщо би раптом ми дізналися про його ім'я, його діла? Яка би була несправедливість для майбутнього! Розгадати його – відібрати таємницю у всіх, хто буде жити після нас. Невідомість більша від відомості».

6. Розкрийте значення терміна «медитація», наведіть приклад.

7. Хто з письменників сказав про себе: «Що ж, і на лежачих сонце світить»?

8. Назвіть прізвище письменника за псевдонімами.

Джеджалик, Марко, Руслан, Мирон, Мирон Ковалишин, Іван Живий, Один з русинів міста Львова.

9. Записати 2 цитати з поезії Лесі Українки (на вибір), які містять антитезу.

10. Хто про кого сказав: «Це глибинно-бентежний березень і замріяно-прозорий вересень української поезії»?

II. Дати розгорнуту відповідь.

Особливості дум: а)тематика б) композиція в) характерні особливості г)народнопоетичні засоби г) спосіб виконання дум, виконавці. **(8 б.)**

III. Прочитати поезію. Виконати завдання. (8б.)

1.Окреслити тему твору. (2 б.)

2.Визначити вид лірики. (1 б.)

3.Назвати синтаксичні художні засоби, які служать для вираження головної думки. (3 б.)

4.Визначити ідею . (2 б)

КРИЛА

А й правда, крилатим ґрунту не треба.
Землі немає, то буде небо.

Немає поля, то буде воля.
Немає пари, то будуть хмари,

В цьому, напевно, правда пташина...
А як же людина?
А що ж людина?

Живе на землі. Сама не літає.
А крила має. А крила має!

Вони, ті крила, не з пуху-пір'я,
а з правди, чесноти і довір'я.

У кого — з вірності у коханні.
У кого — з вічного поривання.
У кого — з щирості до роботи
У кого — з щедрості на турботи.

У кого - з пісні або з надії,
Або з поезії, або з мрії.

Людина нібито не літає...
А крила має,
А крила має!(Ліна Костенко)

9 клас

І етап

І варіант

Українська мова

1. Записати речення, побудувати його структурну схему, зробити синтаксичний розбір (підкреслити головні і другорядні члени речення, надписати над кожним словом, до якої частини мови воно належить, визначити тип складного речення, дати характеристику кожного простого речення, яке входить у складне)

Невиразною чорною плямою, поринувши у темінь, лежало сонне село у видолинку, і тільки в корчмі ясно світилось одинокє віконце, прикрите завісою, приковуючи до себе Остапів погляд. 12 б.

2. Дібрати до поданих іменників іншомовного походження прикметники. Пояснити, як визначається рід незмінюваних іменників

Какаду, кенгуру, шимпанзе, поні, таксі, жури, жабо, пані.

12 б.

3. Написати твір-мініатюру (6-7 речень) на тему: "Як поважати людину ? ", використавши:
- вставне слово чи словосполучення;
 - відокремлену обставину, виражену дієприслівниковим звором;
 - складнопідрядне речення з підрядним означальним;
 - складносурядне речення

18 б.

4. Пояснити значення слів дипломант, дипломат, дипломник.

5. Відредагуйте речення.

Глядачі, сидячі в першому ряду, захоплено аплодували артистам.

На протязі уроку ми слухали розповідь учителя.

Моя пропозиція, я рахую, являється самою гарною.

Рекомендую прийняти участь у слідуючих міроприємствах, силами учнів підготувати святковий концерт.

Письменник змалював у романі найбіднішу бідноту.

8 б.

Українська література

I. Написати твір на одну з тем:

1. Поетичний образ Ярославни в героїчній поемі "Слово о полку Ігоревім".
2. Традиції в нашій родині. 24 б.
3. Мій день під знаком Доброти.

II. Літературні пам'ятки XI- XII століть. (Назвати, охарактеризувати.) 12 б.

II варіант

Українська мова

1. Побудувати та записати діалог (8 - 10 реплік), який міг би відбутися між однокласниками, про екранізацію відомого твору класичної літератури.

2. Записати речення, розставити розділові знаки, побудувати структурну схему, зробити повний синтаксичний розбір.

Вітру на морі не було проте клекотав сильний прибій.

3. Слова записати фонетичною транскрипцією, визначити кількість букв і звуків.

Життя, боротьба, ллється, здається, кукурудза, мрія, безземельний.

4. Записати слова разом, окремо і через дефіс.

Ново/українська, багато/тиражка, хлопець/богатир, полу/станок, жень/шень, південно/західний, західно/український, аби/хто, де/котрий, ні/хто, хтозна/який, будь/що, хто/небудь, аби/до/кого, хтозна/а/чому, на/пам'ять, за/одно, на/щастя, на/швидку, на/поготові, не/дорога, не/моя, не/надійний, не/ керована.

Українська література

I. Написати твір на одну з тем (обсяг - 2 стор.). 12 б.

- Мій улюблений біблійний сюжет.
- Загадка "Велесової книги".
- Іван Вишенський - видатний український полеміст.
- Щаслива людина у поглядах Григорія Сковороди.
- Народна пісня у сьогоденні.

II. Дати письмову відповідь на питання. (2-3 речення) 15 б.

1. Визначте жанр твору «Слово про похід Ігорів».
2. Назвіть найвідоміших українських письменників XVI - XVIII ст.
3. Які характерні ознаки має жанр інтермедії?
4. Назвіть одного з авторів козацьких літописів.
5. Назвати балади Тараса Шевченка.

II етап

Українська мова

1. Опишіть процес праці виготовлення якоїсь речі, яку ви робили на уроках трудового навчання (обслуговуючої праці) (90-100 слів). 12 б.

2. Доберіть до поданих слів по одному синоніму та антоніму: 4 б.
авангард, альтруїст, оптиміст, апогей.

3. Підкресліть головні і другорядні члени речення, накресліть його структурну схему. 5+2б.

Що в порядку лежить, само в руку біжить, а в безладді й коня знайти важко.

4. Назвіть стилі мовлення та особливості їх використання. 3б.

5. Установіть відповідність. 4 б.

Односкладне речення

Приклад

1) означено-особове

А) Сонним холодом од трав віє.

2) неозначено-особове

Б) Хліб-сіль їж, а правду ріж.

3) узагальнено-особове

В) Квітчастий луг і дощик золотий.

4) безособове

Г) Стою у колі мрій і сподівань.

Д) Задзвонили в усі дзвони по всій Україні.

Українська література

1. Напишіть твір на тему: (до 120 слів) 12 б.

«Ой Богдане, батьку Хмелю, славний наш гетьмане...»

2. Дайте письмові відповіді на питання:

а) Хто був засновником українського друкарства? 1 б.

б) Назвіть козацькі літописи 18-19 століття (2-3). 2 б.

в) Які твори і кому присвятив Т.Г. Шевченко на згадку про день викупу з неволі. 3 б.

г) Який народнопісенний образ використав автор «Слова о полку Ігоревім» при змалюванні битв. 2 б.

д) У чому сутність «золотого слова» Святослава із «Слова о полку Ігоревім». 3 б.

3. Установіть відповідність 4 б.

Приклади

Тропи

1) Ревуть блискавиці хмар.

А) метафора

2) Я ходив-блукав до ночі синім

Б) метонімія

степом без доріг.

3) А у тебе очі – як волошки в житі.

1) Влаштувався на роботу, може,
якусь копійку заробить.

В) синекдоха

Г) епітет

Д) порівняння

III етап

Українська мова 30 балів

1. Установити відповідність між словами і синонімічними рядами. (6б.)

1. Пантеон 2. некрополь 3. манускрипт 4. палімпсест 5. духівниця 6. мотто

а. пам'ятка давньої писемності – пергамент, з якого стерто первинний текст і написано новий, крізь який інколи проступає старий.

б. заповіт, тестамент

в. епіграф, афоризм, девіз

г. кладовище, цвинтар, гробки, могильник

д. храм слави, усипальня

е. рукопис

2. Знайти рядок, у якому до складу всіх словосполучень входять омоніми. (1б.)

а) гостре слово – гострий зір, тихий голос – тихе життя, рій бджіл – рій думок

б) чисте небо – чисті руки, ламати голову – ламати кригу, крило ластівки – крило літака

в) старий клен – старі погляди, вершина Карпат – вершина слави

г) летіти літаком – линути думкою, битий тугою – бита цегла.

д) гостра коса – дівоча коса, електричний розряд – спортивний розряд

3. Укажіть –

. речення з відокремленою прикладкою (2б.)

. речення з порівняльним зворотом у ролі присудка (2б.)

а) Школа – як неспокійний, гомінкий вулик: гуде, шумить, сповнений дитячим галасом.

б) Життя – як ріка.

в) Що нами зроблено – то буде увіковічено, як правда, і святиня, і закон.

г) Усе своє свідоме життя Іван Сірко провів на війні і, як справжній патріот, присвятив його боротьбі за волю вітчизни.

д) Як справжній митець, Галина Кальченко вміла захоплюватись, природною була її велика схвильованість перед виявами людської мужності.

II. 1. Замінити неузгоджені означення узгодженими. (4б.)

Квиток для проїзду, навантаження на тиждень, спорядження для альпіністів, канал зап'ястя, бібліотека парламенту, звіт аспірантів, діяльність серця, колір, що контрастує, мандат депутата, розслідування журналіста, споруда для очищення, погляд дилетанта.

2. Укласти короткі словникові статті до поданих слів (6б.)

Гратулювати -

Благословляти (молодих) –

Зоріти –

III. Дати обґрунтовану відповідь на запитання.

1. Часто у протоколах пишуть: « По першому питанню виступили... », « По другому питанню було прийнято рішення ». Чи правильно це? (2б.)

2. Яку помилку допущено в анонсі фільму « Поліцейські й злодії » ? З'ясуйте, чим зумовлена ця похибка. (2б.)

« Дрібний шахрай продає іноземцеві підроблений археологічний скарб. Обшуканий янкі наказує своєму охоронцеві знайти й покарати злодюжку... »

IV. Відредагувати речення. (5б.)

1. Триває підписка на обласні видання, газети та журнали.

2. Довідки злюбих питань можна отримати після п'ятнадцяти годин.
3. Біля семидесяти відсотків учнів користуються нетом.
4. Студент своїми руками відремонтував свій комп'ютер.
5. Софіївський собор – архітектурне чудо XI століття.

Українська література

36 б.

I. Розгорнути одну з поданих цитат І.Дзюби в роздум. (12б.)

1. «Тараса Шевченка розуміємо настільки, наскільки розуміємо себе – свій час і Україну в ньому».

2. «...Під знаком Шевченка наш народ повертає собі національну самосвідомість і гідність...»

II. Відповісти на запитання, додержуючи чіткості й лаконічності у висловлюваннях. (10 б.)

1. Який «сад» проріс «із зерен Священного Писання»?
2. Запишіть 2 афоризми Г. Сковороди.
3. Про кого сказано: «Одно було в нього завсігди на думці: свій рід, свій язик, своя словесність, своя народність»?
4. Назвіть прізвище письменника за псевдонімами.
Джеджалик, Марко, Руслан, Мирон, Мирон Ковалишин, Іван Живий, Один з русинів міста Львова
5. Розкрийте значення терміна «бурлеск».
6. Яку назву має Шевченків щоденник?
7. Які слова – відомий афоризм Т.Шевченка – були вишиті на прапорах армії УНР та УПА?
8. Назвіть твір і його розділ, де є такі слова: «Серце болить, а розказувати треба: нехай бачать сини і внуки, що батьки їх помилялись, нехай братаються знову з своїми ворогами. Нехай житом-пшеницею, як золотом покрита, нерозмежованою, останеться навіки од моря і до моря – славіянська земля».
9. У 1839 р. в «Отечественных записках» Т.Шевченко прочитав нарис «Головатий (Материали для истории Малоросии)» відомого українського письменника і відгукнувся на прочитане такими поетичними рядками:

Наш завзятий Головатий

Не вмере, не загине...

Назвіть твір, запишіть другу редакцію поданого уривку.

10. Назвіть адресатів присвят таких творів Т.Шевченка:

«Катерина» -

«Єретик» -

III. Дати розгорнуту відповідь (6б.)

Байки Г. Сковороди. Тематика. Жанрові особливості.

IV. Прочитати поезію. Виконати завдання. (8б.)

1. Визначити вид лірики (1б.)
2. Назвати художні засоби (лексичні і синтаксичні). (4б.)
3. Розкрити головну думку твору. (2б.)
4. Визначити віршовий розмір, тип римування. (1б.)

Вечірнє сонце, дякую за день!

Вечірнє сонце, дякую за втому.

За тих лісів просвітлений Едем

і за волошку в житі золотому.

За твій світанок, і за твій zenіт,
і за мої обпечені zenіти.
За те, що завтра хоче зеленіть,
за те, що вчора встигло оддзвеніти.
За небо в небі, за дитячий сміх.
За те, що можу, і за те, що мушу.
Вечірнє сонце, дякую за всіх,
котрі нічим не осквернили душу.
За те, що завтра жде своїх натхнень.
Що десь у світі кров ще не пролито.
Вечірнє сонце, дякую за день,
за цю потребу слова, як молитви.
(Ліна Костенко)

IV

УКРАЇНСЬКА МОВА

I. Напишіть твір-мініатюру на одну з поданих тем. У тексті твору використайте складносурядні та складнопідрядні (з підрядними причини) речення, прикладки, вставні слова.

Багато говорити й багато сказати не є те саме (Софокл).

Краще нічого не сказати, ніж сказати нічого (Г.Сковорода)

Заговори, щоб я тебе побачив (Сократ).

Усяке слово, якщо за ним не буде справ, уявляється даремним і пустим (Демосфен).

Спершу слово зваж, а тоді скажи (Народна творчість).

(10 балів)

II. Запишіть, розставте пропущені розділові знаки. Побудуйте структурну схему речення, зробіть його повний синтаксичний розбір (підкресліть члени речення, надпишіть над кожним, якою частиною мови воно є, дайте загальну характеристику всій конструкції та компонентам як простим реченням).

Страшні слова коли вони мовчать

Коли вони зненацька причаїлись

Коли не знаєш з чого їх почать

Бо всі слова були уже чиїмись (Л.Костенко).

(8 балів)

III. Складіть етнокультурознавчий словничок зі слів: покуть, куліш, коралі, жупан, витинанка, берегиня, дідух, сволок, хорунжий.

IV. Утворіть іменники від прикметників: глибокий, убогий, безлюдний, теплий, пишний, темний. Утворіть збірні іменники від слів: жінки, офіцери, татари, картопля, дуби, варити, шити, багно, сад, мак.

(4 бали)

V. Перекладіть українською мовою:

Дежурный по школе

Прийтись по вкусу

По последней моде

По делу (прийти)

Узнать по походке

По ошибке

По случаю

По требованию

(4 бали)

VI. Виконайте тестові завдання:

1. У якому рядку всі слова пишуть з подвоєнням? Виправте орфографічні помилки.

- А обличчя, Поволжжя, наллються, військкомат;
- Б барокко, священник, голландець, шаленний;
- В статтею, блаженний, заввідділом, козаччина;
- Г Галиччина, алегорія, статей, Андорра.

2. У якому рядку всі слова пишуть з літерою і? Виправте орфографічні помилки.

- А бірюза, вібрація, анотація, іподром;
- Б Вашингтон, Сірія, інновація, Пірінеї;
- В Чілі, Міллер, кипарис, амплітуда;
- Г єпіскоп, тібет, піанісимо, піцикато.

3. У якому з поданих варіантів усі слова записано правильно? (Від слів Біла Церква, гуляйполе, пуща-Водиця, Вінницькі стави).

- А біло-церківський, гуляй-пільський, пущаводицький, вінницько-ставський;
- Б білоцерківський, гуляйпільський, пуща-водицький, вінницькоставський;
- В білоцерківський, гуляйпільський, піща-водицький, вінницько-ставський;
- Г білоцерківський, гуляйпільський, пущаводицький, вінницько-ставський.

4. У якому з речень розділові знаки розставлено правильно? Виправте пунктуаційні помилки.

- А Те, що було, минулося, і знову не буде (Т.Шевченко).
- Б Країна озер інакше Карелія лежала перед нами до обрію.
- В Життя без книг це хата без вікна (Д.Павличко).
- Г Поверхню озера встигло прихопити, морозом.

(8 балів)

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

I. Напишіть твір на одну з тем:

Як не любити любов'ю наснажених,

Мудрістю сповнених книг... (М.Рильський).

«Любов виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю»
(Г.Сковорода)

«Він між нами тепер! Він зібрав нас усіх!

Хто ж на поклик його озветься?

З-поза довгих ста літ чи ви чуєте сміх?

То Іван Котляревський сміється» (М.Вороний).

Хто зневажає рідний край, той серцем немощний каліка (Т.Шевченко)

Етика сімейних стосунків за повістю Г.Квітки-Основ'яненка «Маруся».

(12 балів)

II. Дайте відповіді на бліц-запитання:

Що таке «житія» як жанр літератури? Наведіть 2-3 приклади «житій» в давньоукраїнській літературі.

Які ви знаєте приклади перекладної світської літератури доби Київської Русі?
Хто є автором «Слова про Закон і Благодать»?
Назвіть персонажів «Слова о полку Ігоревім».
Що таке «вертепна драма»?
Назвіть першу народну повість в українській літературі та її автора.
Назвіть відомих вам лауреатів Шевченківської премії (не менше 5) у красному письменстві.
Кого з українських письменників ще за життя називали «українським Сократом»,
«українським Горацієм», «українським Езопом».
Назвіть олімпійських богів з поеми «Енеїда» І.Котляревського.
Героєм якого твору є сотник Забрюха? Хто автор твору?
(10 балів)
III. З погляду теорії літератури... (дайте відповідь на одне із запитань).

Творчість Григорія Сковороди – як океан, що вміщує в своїх глибинах різні літературні жанри. Одним із них є жанр діалогів-притч. У чому полягає специфіка притч Григорія Сковороди? Назвіть кілька з них. Якою є генеза цього жанру? Назвіть специфічні риси притч Г.Сковороди. Проілюструйте на прикладах.
Історична проза кінця XVII - початку XVIII століть як поєднання хронологічної, літописної та художньо-естетичної традиції. Назвіть козацькі літописи. Чи можна погодитися з думкою, що ці літописи – спроба підпорядкування старої літописної форми викладу нових ідейно-естетичних поглядів?
«Слово о полку Ігоревім» як джерело міфологічного світогляду. Чи погоджуєтеся ви з цією тезою? Висловіть ваші аргументи «за» чи «проти». Назвіть образи язичницької міфології в творі.
(8 балів)

IV. Лабораторія дослідника.

Перед вами – віршовані тексти Івана Величковського. Спробуйте уявити себе дослідником та інтерпретатором давніх текстів. Установіть приблизний час (століття), коли такі тексти могли б з'явитися. Чи можна вважати ці рядки афористичними? Свою думку обґрунтуйте. Якими є стилістичні особливості (порівняння, протиставлення, метафори, старослов'янізми тощо) текстів?

Не жити, єже ясти;
Но ясти, єжи жити.
Не того ради жити, єже пресыщати
Утробу и многія брашна поглотцати,
Но толико точию ясти, дабы тіло
Возмогло житіє си соблюдати ціло.

Не жити, єже пити;
но пити, єжи жити.
Не того ради жити, єже випивати,
Міры полны во чрево, як в делву, вливати,
Но единости токмо испій или дважды,
Дабы в тілі живуци, не умер от жажды.

На образ старця, який тримає клепсидру

Всує, старче, клепсидрним піском изміряєш
Дні твоя и толико іще жити чаєш,
Не віси, минуту проживеши цілу,
Много єст піска в гробі, а несть жизни тілу.

Пишущему стихи
Труда, суцього в писанії, знати
Не может, іже сам не вість писати.
Мнить, биті легко писанія діло –
Три персти пишуть, а все болить тіло.
(8 балів)

10 клас

I етап

Українська мова

1. Виконати фонетичний розбір слова люб'язний. 2 бали
2. Поставити замість крапок м'який знак чи апостроф там, де потрібно: 4 бали
Рейк...явік, Н...ю-Йорк, двох...ярусний, Снігурон...ці, камін...чик
моркв...яний, п...юре, без...язикий, брин...чати, ремін...чик, різ...б...яр
лл...єт...ся, рибал...ці, жін...ці, нян...чин, пан...європейський
міжгір...я, черв...як, торф...яний, дзв...якнути.
3. Пояснити лексичне значення наведених фразеологізмів, увести кожен з них у речення:
– пасти задніх
– пекти раки 3 бали
– узяти бика за роги
4. Виконати повний синтаксичний розбір речення: 3 бали
Як тільки займеться десь небо – з другого боку встає зараз
червоний туман і розгортає крила (Коцюбинський).

Українська література

1. Дати відповідь на питання
Що таке 3 бали
– метафора
– поема
– риторичне запитання
2. Написати твір – роздум на одну з поданих тем: 9 балів
– Чи може повість І. Нечуя – Левицького “Кайдашева сім’я” зацікавити українця, що зрікся рідної мови?
– Мої роздуми над долею української сім’ї (за повістю І. Нечуя – Левицького “Кайдашева сім’я”).

- У піснях – історія мого народу.
- Цілую руки твої ,мамо.
- "Україно,моя Україно ,я для тебе на світі живу..."
- Мої роздуми над "Кобзарем" Т. Шевченка.

II етап

Українська мова

1. Напишіть твір-міркування «Що може об'єднати нашу країну?» (110-120 слів).
12 б.
 2. Поясніть значення поданих слів. Як вони називаються? 4б.
Афект - ефект; талан – талант; збірка – збірник; дружний - дружній.
4 б.
 3. Утворіть складні слова, частиною яких є числівник. 4 б.
90 кілограмів, 30 діб, 40 хвилин, 70 мільярдів, 80 тон, 500 кілометрів, 50 років, 60 метрів.
 5. Спишіть. Позначте речення:
А) у яких допущені орфографічні помилки (підкресліть ці слова);3б
Б) у яких допущені пунктуаційні помилки (підкресліть ці розділові знаки);
3 б.
В) у яких допущено стилістичні, лексичні чи граматичні помилки.2б.
Зробіть повний синтаксичний розбір 4-го речення, накресіть його структурну схему.
6+2=8б
- 1) Мова є явищем відносно стабільним. 2) Для мовців вона на протязі усього життя здається незміною. 3) Однак не можна не помітити, що давньо-українська мова епохи Руси-України і сучасна українська мова помітно різняться. 4) Поступові кількісні зміни в мові протягом століть зумовили якісні зміни, причому такі, що сучасному мовцеві важко зрозуміти давні тексти.5) Отже мова – це одночасно і жива діяльність, і продукт минулого. 6) Відповідно в мовознавстві розрізняють стан мови та розвиток мови 7). Існує два підхода до вивчення мови вивчення мови на певному часовому зрізі, та вивчення мови в її історичному розвитку на протязі тривалого часу (М Кочерган. «Вступ до мовознавства»)

Українська література

1. Напишіть твір на тему: «Засоби комічного у творі І.С.Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» (140-150 слів) 12 б.
 2. Наведіть приклади драматичних творів, які представляють жанрову різноманітність: трагікомедія, соціально-психологічна драма, сатирична комедія, історична трагедія.
Назвіть їх авторів. 4.б
 - 3.Установіть відповідність
Художні засоби Приклади 4 б.
1) порівняння	А) Чому ліси чекають мене знову,
2)епітет	На щит піднявши сонце і зорю
3) оксиморон	Б) Вона прийшла,заквітчана і мила,
4)алегорія	І руки лагідно до мене простягла
	В) Грає кобзар, виспівує,

- Аж лихо сміється!
Г) Людина нібито не літає...
А крила має,
А крила має!
Д) Ця дівчина... Обличчя, як з ікон.
А ви її збираєтесь карати?!

4. Зробіть ідейно-художній аналіз поезії 8 б.

Ніч. Тиш. І на клавіші рука.
Тиша митця співає стоголосо.
Митець мелодію напружено шука,
Черпаючи в своїм дитинстві босім.
Уже значки з'явилися на папері,
Мов ластівки на телеграфнім дроті.
І звуки чарівні, мов гімн небесній сфері,
Народжуються щирі в сьомім поті.
Так є постійно. День летить за днем,
Долаючи душі людської скнарість.
Він в пошуках нових музичних тем
Дарує молодість, поборюючи старість.
Хай муза буде завше із митцем,
Допомага йому здолати болі.
А музика його, як серця щем,
Завжди присутня буде в нашій долі (В. Зикий)

III етап

Українська мова 48 балів

I. 1. Установити відповідність між словом і його синонімічним рядом (6 б.)

- 1) апологет 2) анальфабет 3) анахорет 4) еретик 5) неофіт 6) опонент
а) віровідступник, безбожник; атеїст, поганин, вільнодумець
б) неписьменний, неграмотний; неук, невіглас, профан, неотеса
в) супротивник, конкурент, суперник, антагоніст
г) оборонець, захисник; ревнитель, прославитель
г) відлюдько, самотник, пустельник, аскет, схимник
д) нововірець, новонавернений, новохрещений

2. Вибрати слова, в яких приголосні подвоюються. (Кожне слово – 1 б.)

- 1) інтермец...о 2) ан...али 3) лібрет...о 4) Марок...о 5) барок...о 6) бравіс...имо 7)
гол...андець 8) фін...и 9) ім...іграція 10) ем...іграція 11) шас...і 12) віл...а

3. Які з поданих іменників належать до чоловічого роду? (Кожне слово – 1 б.)

- а) покуть; б) Умань, в) тюль, г) собака; г) міль; д) нежить; е) провесінь є) колібри

4. Вибрати ряд, у котрому кожне попереднє слово було твірним для наступного (1 б.)

- 1) коса – косар – косарик – косіння 2) розум – розумний – розумник – розуміти – розумовий
3) сідло – сідлати – осідлати 4) ніч – ночувати – ночівля 5) барабан – барабанити –
барабанний – барабанщик.

5. Яку функцію у кожному з речень виконує порівняльний зворот? (3 б.)

- 1) На конвертах хат літо клеїть віконця, як марки.
2) І місяць наче наголос над літерами хат.
3) Тихесенько стукає в шибку бентежне, як сон, зітхання.

II. Виконати завдання. (14 б.)

1. Дібрати власне українські слова-іменники до лексеми *світло* (не менше 5) зі спільним етимологічним коренем (2б.)
2. Замінити іншомовні слова власне українськими (3б.)
фонтан, гімнастика, тираж, фактор, фотографія, бібліотека.
3. Чому слова *контратака*, *контрудар* і *контр-адмірал* мають різне написання? (2 б.)
4. Поясніть значення лексем *талан* і *талант*. Як називаються такі слова? (3б.)
5. Розкрийте значення терміна « тавтологія», наведіть приклади тавтології як стилістичного засобу в художньому тексті. (3 б.)
6. Назвіть відомих українських мовознавців (не менше 3) (1б.)
- III. Виписати фразеологізми, розкрити їх значення. (4 б.)
 1. Ще попереду в тебе твоя пісня пісень, та, що душу любити навчила. (Н. Клименко)
 2. А я гортаю сторінки газет, читаю лаконічні некрологи і в безконечній суєті суєт не жду над часом влади й перемоги (М. Луків)
 3. Не виведе новітній нас Мойсей на інші ясні зорі й тихі води. (І. Жиленко)
 4. Вбивають слово, як вбивають людину.
Вмиваючи руки, судять до страти. (Л. Герасимчук)
- IV. Відредагувати словосполучення, речення. (10 б.)
Головнокомандуючий Збройними силами України, плідотворна діяльність, прийти до висновку, обдати кип'ятком, закрити двері на замок, будувати громадське суспільство, з'явилася вільна вакансія, прийняти присягу.(8 б.)
На зустріч із письменником прийшли як його шанувальники, так і люди. (2 б.)

Українська література

40 балів

1. Написати твір на одну з поданих тем.
 - 1) «Не зневажай душі своєї цвіту...» (за драмою-феєрією «Лісова пісня»)
 - 2) «Я для геніїв грядущих поле дикее орав...» (І. Франко)
 - 3) Гармонія людини і природи як джерело духовності в повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків».

12 балів

2. Відповісти на бліц-запитання

1. Який твір Івана Нечуя-Левицького був задуманий як антиотрута проти яничарства, манкуртства і зради?

2. Поєднати розташовані у двох колонках прізвища письменників та висловлювання про них.

1. Іван Нечуй-Левицький	А) «перший симфоніст української прози»
2. Михайло Коцюбинський	Б) «ніби калейдоскоп, він змінявся під найменшим подихом повітря»
3. Маркіян Шашкевич	В) буковинський «соловій»
4. Панас Мирний	Г) «артист зору»
5. Пантелеймон Куліш	Г) «великий сонцепоклонник»
6. Юрій Федькович	Д) «батько української комедії»
7. Іван Карпенко-Карий	Е) «великий будитель»

3. Назвіть справжніх учасників життєвої драми зі «Щоденника самогубця», сліди перечитання якого «пробував передати віршованою мовою» у збірці «Зів'яле листя» І. Франко.

4. Яким чином утворено псевдонім Івана Тобілевича?

5. Павло Грабовський назвав свого сина на честь письменника, який постійно підтримував його, до якого звертався з проханням упорядкувати архів. Хто цей письменник?

6. Розкрийте зміст присвяти новели "Intermezzo" М. Коцюбинського.

7. До кого зверталася Леся Українка за консультаціями з мовних питань?

8. У 1903 р. Леся Українка перебувала в Полтаві. В якому заході поетеса брала участь і з якими діячами української культури зустрічалася?

9. Який театр уперше поставив драму І. Франка «Украдене щастя»?

10. Встановіть відповідність між прислів'ями, приказками та назвами творів, у яких вони вжиті

1. «Яке життя, таке й товариство»
2. «Мед собі залишив, а бджіл викурив з вулика»
3. «Ходить, наче в ступі горох товче»
4. «Пан усе за паном»

- А) «Кайдашева сім'я»
- Б) «Хазяїн»
- В) «Хіба ревуть воли, як ясла повні...»
- Г) «Перехресні стежки»
- Г) «Украдене щастя»
- Д) «Інститутка»

10 балів

3. Назвати авторів цитат

1. «Мусимо бути європейцями на ґрунті українському...»
2. «Що сльози там, де навіть крові мало?»
3. «Я ж весь вік свій, весь труд тобі дав.
У незламнім завзятті,-
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печаттю...»

3 бали

4. Із погляду теоретика літератури...

1. Імпресіонізм як літературний стиль: 1) визначення, 2) походження терміна, 3) специфічні риси, 4) жанри, 5) представники, їхні твори.

7 балів

5. Прокоментувати поезію Ліни Костенко, виконавши такі завдання:

- 1) Пояснити значення вислову «іти за часом як за плугом». (2б)
- 2) Розкрити символічне значення образів Чорного Шляху, Великого Лугу, туману. (2б)
- 3) Розкрити головну думку поезії. (2б)
- 4) Назвати засоби художнього вираження, які використовує автор. (2б)

І засміялась провесінь: - Пора! -
за Чорним Шляхом, за Великим Лугом
дивлюсь: мій прадід, і пра-пра, пра-пра -
усі ідуть за часом, як за плугом.

Яка важка у вічності хода! -
за Чорним Шляхом, за Великим Лугом.
Така свавільна, вільна, молода -
невже і я іду вже, як за плугом?!

За ланом лан, за ланом лан і лан,
за Чорним Шляхом, за Великим Лугом,
вони уже в тумані - як туман -
усі вже йдуть за часом, як за плугом.

І що зорю? Який засію лан?
За Чорним Шляхом, за Великим Лугом.
Невже і я в тумані - як туман -
і я вже йду за часом, як за плугом?..

8 балів

IV

УКРАЇНСЬКА МОВА

I. Наведіть приклади нарисів в українській літературі, назвавши їхніх авторів. Напишіть нарис на тему «Мій улюблений письменник».

(10 балів).

II. За поданою схемою побудуйте складне речення про роль рідної мови (слова) в житті людини (нації).

[]: [], (що), а тому ().

Зробіть повний синтаксичний розбір речення (підкресліть члени речення, надпишіть над кожним словом, якою частиною мови воно є, дайте загальну характеристику всій конструкції й компонентам як простим реченням)

(8 балів).

III. Утворіть від поданих слів похідні з суфіксами зменшувально-пестливого та збільшувально-згрубілого значення. Тато, дід, баба, хліб, хмара, кіт.

Утворіть від поданих слів похідні з суфіксами зменшувально-пестливого значення.

Жвавий, сидіти, їсти.

(3 бали).

IV. Доберіть до слів лексичні синоніми.

Масштаб, горизонт, клімат, вар'ят, косоокий, сприяти, жертвувати, полюс.

(2 бали).

V. Розкрийте значення фразеологізмів.

Жити як мед пити.

Сердце не буває сите.

З Богом, Парасю!

Кури загребуть.

Шити, білити – завтра Великдень.

(5 балів).

VI. З'ясуйте синтаксичну роль інфінітива у поданих прикладах.

Наказ виступати. Знати – це вчитися. Наказали виступати. Прийшли вчитися.

(4 бали).

VII. Виконайте тестові завдання:

1. У якому рядку всі числівники записано правильно? Виправте орфографічні помилки.

А Р.в.: трьох, восьмита, дев'яноста, шітдесяти;

Б Д.в.: п'ятистам, шести, сорокам, чотиром;

В О.в.: тисячою, п'ятьомастами, вісьма, дев'ятьма;

Г М.в.: в однім, у вісьмох, у п'яти, у п'ятдесяти.

2. У якому рядку всі поставлені в формі родового відмінка однини іменники мають правильні закінчення?

А морозу, граму, борщу, вальсу;

Б піску, паперу, Парижу, звуку;

В мосту, портрету, вітру, експорту;

Г Кавказу, інею, абзацу, Бугу.

3. У якому рядку всі слова слід писати з апострофом? Виправте орфографічні помилки.

А возз'єднання, рутв'яний, п'єдестал, мавп'ячий;

Б невід'ємний, без'ядерний, пів'яблука, дит'ясла;

В прем'єра, Анан'єв, зап'ясний, медв'яний;

Г В'ячеслав, арф'яр, присв'ята, черв'як.

4. У якому реченні розділові знаки розставлено правильно? Виправте пунктуаційні помилки.

А Резолюція буде – притримати і віник і язика (М.Стельмах);

Б І все ж, як не цікаво було в музеї, а треба повертатися.

В Туди де образи кохані, душа окрилена летить (Олександр Олесь).

ГЗдається часу і не гаю, а не встигаю, не встигаю (Л.Костенко).

(8 балів).

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

I. Напишіть твір на одну з тем:

- о «Мій поклик: праця, щастя і свобода,
Я є мужик, пролог, не епілог» (Життєве і творче кредо Івана Франка).
- о Терентій Пузир у літературній галереї скнар (за комедією І.Карпенка-Карого «Хазяїн»).
- о Ідеали духовності в поетичному осягненні Лесі Українки (за драмою-фесрією «Лісова пісня»).
- о Зелена казка гір Іванка та Марічки (за повістю М.Коцюбинського «Тіні забутих предків»).
- о Важкий хрест героїв новели В.Стефаника «Камінний хрест».

(15 балів)

II. Дайте відповіді на бліц-запитання:

1. Назвіть імена української письменниці й закоханого в неї чоловіка, який був автором «Щоденника самогубця», покладеного в основу збірки І.Франка «Зів'яле листя».
2. Поєднайте розташовані в двох колонках прізвища письменників та жінок, які відіграли важливу роль у долі цих митців.

П.Грабовський
І.Франко
Т.Шевченко
П.Куліш
В.Стефаник
В.Винниченко

Ольга Гаморак
Марко Вовчок
Розалія Ліфшиц
Надія Сигида
Ликера Полусмак
Юзефа Дзвонковська

3. Відтворіть приблизний зміст двох варіантів фіналів повісті І.Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я».
4. Які твори становлять, за висловом М.Рильського, «діамантовий вінець» Лесі Українки? Виберіть з поданих варіантів:

«Одержима», «Бояриня», «Лісова пісня», «В катакомбах», «Кассандра», «В пущі», «Камінний господар», «Оргія».

5. Поєднайте розташовані в двох колонках прізвища письменників та назви міст, де вони поховані:

М.Коцюбинський
Панас Мирний
Леся Українка
І.Франко

Львів
Київ
Чернігів
Полтава

6. Назвіть автора перших українських романів із життя інтелігенції «Хмари» та «Над Чорним морем».
7. «Він більше працював, ніж жив», - говорили сучасники. Він сприяв виданню творів П.Грабовського, він уклав відому мовознавчу працю. Хто й яку?
8. Поєднайте імена осіб із визначенням їхніх родинних стосунків з Лесею Українкою.

Олена Пчілка	сестра
Михайло Драгоманов	чоловік
Михайло Косач	дядько
Климент Квітка	брат
Ісидора Борисова	мати

9. Запишіть назву нарису, що став поштовхом для роботи над романом «Хіба ревуть воли, як ясла повні» Панаса Мирного та Івана Білика.

(10 балів)

III. Укажіть імена авторів поданих рядків:

1. На вас, завзяті-юнаки,
що полюбили Україну,
кладу найкращії гадки,
мою сподіванку єдину.
2. Смерть буде переможена тільки тоді, коли більшість людей ясно усвідомлять ціну життя, відчують насолоду працювати й жити.
3. Щоб Русь порізнена устала
З-під віковичного ярма
І цвітом повним розквітала
У згоді з ближніми всіма.
4. Театр – школа, актор – учитель. Сцена – мій кумир, театр – священний храм для мене.

(4 бали)

IV. З погляду теоретика літератури дайте відповідь на одне з питань.

1. Новела та оповідання на зламі XIX-XX віків: спільне й відмінне, художні риси, основні представники та їхні твори.
2. Український реалізм на європейському тлі: специфічні риси, особливості художнього методу, основні представники та їхні твори.

(7 балів)

V. Прочитайте уривок з твору. Виконайте такі завдання:

1. На основі особливостей художнього стилю визначте автора.
2. Дослідіть колористику та зробіть висновки щодо течії та стилю, до яких можна зарахувати уривок.
3. Визначте покладений в основу художньої композиції прийом. Визначте художні засоби (епітети, метафори, паралелізм), якими передано психологічний стан.
4. Назвіть настрої, що превалюють в уривку. Аргументуйте власну думку прикладами з тексту.

Я люблю свою кімнату. Білу, наче снігурка, з букетом ірисів на столі і з Боттічеллі на стінах. Але найбільшу радість справляє мені вікно. Цілий день в нього дивиться море. Од сходу до заходу сонця голубіють в моїй хаті шибки, як морське око.

Тепер не те.

Як вони гірко плачуть сьогодні, біласто-каламутні, осліплі, що звикли бачити досі красу синього моря! Померхли мої стіни і меблі, розпливсь Боттічеллі, а по більмах вікна безупинно стікають сльози.

11 клас

І етап

Українська мова

1. Напишіть твір-роздум «Чи актуальна нині проблема батьків і дітей?» Сформулюйте тезу, наведіть два-три переконливі докази. Проілюструйте свої думки посиланнями на приклади з художньої літератури, історичні факти або випадки життя.

12 б.

2. Запишіть речення, розставляючи розділові знаки. Зробіть повний синтаксичний розбір речення, побудуйте його структурну схему.

Хлопець здивовано відійшов і озирнувся навкруги оком бурлаки що до рідного краю прибився після блукань і нічого не знайшов того що був полишив побачив усе зміненим і таким від спогадів далеким що навіть жалю ця спотворена дійсність не була варта (В.Підмогильний).

5 б.

3. Кожен мовознавець у своїй бібліотеці тримає словник основних термінів і понять тієї царини мовознавства, в якій він працює. Спробуйте розподілити подані терміни за розділами мовознавчої науки (наприклад: підмет, синтагма-синтаксис).

Період, пароніми, архаїзм, склад, кличний відмінок, предикат, інфінітив, омофон, варваризм, відокремлення, прикладка, дифтонг, пауза, асиміляція, дієвідміна, пунктограма.

5 б.

4. Випишіть окремо синтаксичні, лексичні словосполучення та фразеологізми.

Тихий океан, дихати вогнем, Чорне море, фермерське господарство, Верховна Рада, цікавий для учнів, нам'яти боки, мокрий від дощу, між двох вогнів.

У чому відмінність синтаксичних словосполучень від лексичних і фразеологічних?

5 б.

Всього: 27 балів

Українська література

1. Напишіть твір на одну з поданих тем:

- Трагедія митця в тоталітарній державі (доля і творчість письменників «Розстріляного відродження» у колі часу).
- Органічне поєднання гумору і лірики в «Мисливських усмішках» Остапа Вишні.
- Україна як міф у поезії Євгена Маланюка.

12 б.

2. Дайте відповідь на питання. Яку ідейно-художню роль відіграють пейзажні картини у романі Юрія Яновського «Вершники».

5 б.

3. Дайте відповіді на питання:

- Який факт спричинив до переростання літературної дискусії 1925-1928 рр. на політичну?
- Назвіть засоби творення комічного.
- Хто входив до «грона п'ятірного»? З якого твору цей вислів?
- Назвіть лауреатів Шевченківській премії 2008 року у галузі літератури та їхні твори.
- Які історичні обставини зумовили появу «Празької школи»?

5 б.

4. Новаторський характер в українській літературі кінця ХХ - початку ХХІ ст. Назвіть прозаїків і поетів сучасної української літератури. Дайте характеристику твору письменника, якого ви читали.

5 б.

Всього: 27 балів

II етап

Українська мова

1. Напишіть твір-міркування на тему «Єдина справжня розкіш – це розкіш людського спілкування»(А.Сент-Екзюпері) 120-130 слів.12б.

2.З'ясуйте синтаксичну роль інфінітива. 5б.

А) Наказ виступати. Б) Дали наказ виступати.В)Знати – це вчитися.

Г) Наказали виступати. Д) Прийшли вчитися.

3. Від назв населених пунктів утворіть назви адміністративних районів України:

4б.

Коломак, Нова Водолага, Печеніги, Великий Бурлук, Збараж, Кременчук, Бахмач, Калущ, Запоріжжя, Хуст, Арциз, Острог, Дрогобич, Золотоноша, Вінниця, Умань, Мелітополь, Гадяч, Запоріжжя, Чернівці.

4. Спишіть. Позначте речення:

А) у яких допущені орфографічні помилки (підкресліть ці слова, поясніть їх правопис).

3б.

Б) у яких допущені пунктуаційні помилки (підкресліть ці розділові знаки, поясніть правила їх вживання); 3 б.

В) у яких допущені стилістичні, граматичні чи лексичні помилки 2б.

Зробіть повний синтаксичний розбір 7-го речення, накресіть його структурну схему.

6+2=8б

1) Мова є явище відносно стабільним. 2) Для мовців вона на протязі усього життя здається незміною. 3) Однак не можна не помітити, що давньо-українська мова епохи Руси-України і сучасна українська мова помітно різняться. 4) Поступові кількісні зміни в мові протягом століть зумовили якісні зміни, причому такі, що сучасному мовцеві важко зрозуміти давні тексти. 5)Отже мова – це одночасно і жива діяльність, і продукт минулого. 6).Відповідно в мовознавстві розрізняють стан мови та розвиток мови 7). Існує два підхода до вивчення мови вивчення мови на певному часовому зрізі, та вивчення мови в її історичному розвитку на протязі тривалого часу (М Кочерган. «Вступ до мовознавства»)

Українська література

1.Напишіть твір на тему: «Осмищення загальнолюдських цінностей у кіноповісті О.Довженка «Україна в огні» (до 160 слів)

12 б.

2.Установіть відповідність між прикладами і тропами 4 б.

Приклад

Троп

1)Я в снах колись стрівся з нею в терновому саду.

А - синекдоха

Б - порівняння

2) Слухати Солов'яненка - насолода.

В – метонімія

Г - епітет

3).Поезія згубила камертон.

Д - метафора

4)Усі чекали вечері, бо досі крихти в роті ніхто не мав.

3. Про кого з письменників могли сказати відомі постаті в Україні

4 б.

1).Не приймав ти підлості нітрохи, Прогримів, немов весняний грім.

А)Ю. Смолич про

Ю. Яновського

2).Друг людини, друг природи й праці, Грізний ворог нечесті і зла.

Б) М.Рильський про

Остапа Вишню

- 3). Він у прозі був поетом.
4). Умер великий правдолюб,
син українського народу .
5). Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди

- В) А.Малишко про
Г.Косинку
Г) В. Сосюра про Остапа
Вишню.
Д) Шевченко про
Котляревського

4. Зробіть ідейно-художній аналіз поезії 8 б.

Ніч. Тиш. І на клавіші рука.
Тиша митця співає стоголосо.
Митець мелодію напружено шука,
Черпаючи в своїм дитинстві босім.
Уже значки з'явилися на папері,
Мов ластівки на телеграфнім дроті.
І звуки чарівні, мов гімн небесній сфері,
Народжуються щирі в сьомім поті.
Так є постійно. День летить за днем,
Долаючи душі людської скнарість.
Він в пошуках нових музичних тем
Дарує молодість, поборюючи старість.
Хай муза буде завше із митцем,
Допомага йому здолати болі.
А музика його, як серця щем,
Завжди присутня буде в нашій долі (В.Зикий)

II етап

Українська мова (25б.)

I. Напишіть асоціативний твір-відповідь за поданими поетичними рядками. (12б.)

Що таке поезія?
Хто її знає?!
Хто каже – правда,
Інший – краса,
Емоція – твердить третій,
Мудрість – мудрить четвертий,
Безкрайність – гадаю я.
Поезія - ?
(С. Крижанівський)

II. Дайте відповіді на запитання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловлюваннях. (8б.)

1. Чому у слові смієшся немає шиплячих приголосних, а в слові розшити – свистячих?
2. Які з поданих іменників у родовому відмінку однини мають закінчення –я?
А) Ігор, б) ювіляр, в) лобур, г) пісняр, ґ) друкар, д) цвинтар, е) пухир, є) пісняр.
3. Розкрийте значення слова «менталітет».
4. Які слова треба писати через дефіс?
А) суспільно/корисний, б) суспільно/політичний, в) кримсько/татарський, г) народно/поетичний, ґ) пів/Європи, д) пів/на/другу, е) контр/удар, є) контр/адмірал.
5. Запишіть числівник 1287 в орудному відмінку.
6. Назвіть частиномовну приналежність слова *битий* у кожному з речень:

- А) Битий вітром колос шепотів якісь прощальні слова.
- Б) Битий шлях пам'ятав кроки бранців.
- В) Битий небитого везе.
- 7. Доберіть українські відповідники до слів:
А) анахорет, б) прогрес, в) дзеркало, г) крісло.
- 8. У яких словосполученнях порушено норми української літературної вимови?
А) в кінці кінців, б) укласти договір, в) згідно плану, г) навчати музиці, г) запобігати хворобі, д) приймати участь, е) підводити підсумки.

III. Поставте розділові знаки. (1б.) Зробіть синтаксичний розбір речення.

Прокотяться як лава тисячні століття
Де ми жили ростимуть без наймення пальми
І вугіль з наших тіл цвістиме чорним квіттям
Задзвонять в моє серце джагани в копальні.

Підкресліть головні і другорядні члени речення. (2б.) Дайте загальну характеристику синтаксичній конструкції. (2б.)

(5б.)

Українська література (14б.)

I. Запитання і завдання: відповідайте, додержуючи чіткості й лаконічності у висловлюваннях. (5б.)

1. У повісті «Тіні забутих предків» ужито багато діалектизмів. Розкрийте їхнє значення.
Арідник –
Кресаня –
Кичера –
Царинка –
2. Назвіть літературні організації 20-30рр. ХХ століття.
3. Микола Хвильовий окреслив програму українського національного відродження у циклі памфлетів. Назвіть їх (не менше 4).
4. Цей щоденник за формою дуже схожий на захалявні книжечки Тараса Шевченка. Його сторінки списані мікроскопічними літерами. У творі згадано імена В.Гжицького, С.Пилипенка, М. Куліша, М. Ірчана. Назвіть автора і його щоденник.
5. Тема моря – одна з домінантних у творчості Ю. Яновського. Назвіть твори, у яких зображено море (не менше 4).

II. Теорія літератури (3б.)

1. Установіть відповідність:

А) Монументалізм	1 Типовість
Б) Орнаменталізм	2 Чуттєвість
В) Стиль доби Відродження	3 Канонічність, принцип триєдності
Г) Бароко	4 Ідеалізація
Ґ) Класицизм	5 Наслідування античності
Д) Сентименталізм	6 Ускладненість
Е) Романтизм	7 Пишнота, химерність
Є) Реалізм	8 Простота

2. Назвіть троп, яскраво виражений у рядках.

Нащо правді словесна маска?

Ти мовчанням мені кричи.

(В. Симоненко)

3. У чому секрет поданого вірша? Назвіть цю віршову форму.

Віда перо: зима моргала громами зорепадів,
А луна канула...
Й
Сіла за ліс...

(А. Мойсієнко)

III. До 100-річчя Б.-І. Антонича.

Зробити ідейно-художній аналіз вірша. (6б.)

ARS POETICA, II, 1

Мистецтво поезії, II, 1

Я звичайний пііта,
кожний мене захоплює день.
Не розумію світа,
не розумію власних пісень.

Пити захват до краю...
Голос безжурний, немов цвіркуна,
от так собі співаю,
тільки дзвенить на горах луна.

Захоплення початок,
релігії й сонетів;
захоплення нам родить
апостолів і поетів.

Не вмію писати віршів,
сміюся з правил і вимог.
Для мене поетику
складає сам Бог.

III етап

УКРАЇНСЬКА МОВА

I. Побудуй роздум у публіцистичному стилі, ствердивши або спростувавши одну з таких тез (обсяг – до 1 сторінки):

Не є можливим компроміс між добром і злом, правдою та брехнею.

Людина така, яким є її уявлення про щастя.

Ногами людина має вrostи в землю батьківщини, але її очі мають оглядати увесь світ.

Що означає бути великим? Це значить слугувати людям, будучи вищим за них.

II. Виконай тестові завдання.

Завдання 1–8 мають по п'ять варіантів відповідей, із яких лише ОДНА ПРАВИЛЬНА. Вибери правильну відповідь і познач її.
--

1. Познач рядок, у якому всі фразеологізми мають літературне походження:

А лицар без страху й догани; з щитом чи на щиті; народжений повзати літати не може; крокодилячі сльози

Б перейти рубікон; мертві душі; дух, що тіло рве до бою; після нас хоч потоп

В а судді хто; останній день Помпеї; Ромео і Джульєтта; незлим тихим словом

Г бути чи не бути; у нас нема зерна неправди за собою; є ще порох у порохівницях; спартанський спосіб життя

Д наша ціль – людське щастя і воля; герой нашого часу; король Лір, сміх Мефістофеля.

2. Познач рядок, у якому значення фразеологізму витлумачене неправильно.

А Вавилонська вежа – справа, що ніколи не буде завершена.

Б Варфоломіївська ніч – жорстоке масове винищення людей.

В Вальпургієва ніч - гучна весела гулянка.

Г Віфлеємська зірка – дороговказ.

Д Валаамова ослиця - дотепна людина.

3. Познач речення, у якому між непоширеною прикладкою та означуваним словом на місці скісної риски не потрібно ставити дефіс:

А Погожий день/красунець за яворами зник (А.Малишко).

Б Мечі з піхов добуваймо, князівну/полонянку із чарів визволяймо (В.Свідзинський.)

В І в тому сні ніби випливала з моря зеленоока красуня/русалка (І.Нечуй-Левицький).

Г Веснянка/дівчина зі степом вінчана (В.Василяшко).

Д Очі/зорі, зорі/очі тут і там (М.Вороний).

4. Познач складносурядне речення, між частинами якого не потрібно ставити кому (розділові знаки пропущено):

А Життя не насолода і не страждання а діло і його слід робити чесно (А.Токвіль).

Б Весела людина живе у веселому світі а людина похмура живе у світі похмурому (С.Смайлс).

В Від дороги славно-славно обізвалася пісня і дівчина радісно метнулася їй назустріч (М.Стельмах).

Г У ритмі нашої ходи гримить оркестр на всі лади і контрабас гуде (Л.Талалай)

Д Скільки можна зробити для дорогої людини і як це приємно! (П.Загребельний.)

5. Познач безсполучникове складне речення, між частинами якого потрібно поставити двокрапку (розділові знаки пропущено):

А Язык брехливий ненавидить правду улесливі вуста призводять до погибелі. (З Біблії).

Б Багато бесіди мало розуму (О.Духнович).

В Заніміла б я навіки самі речі ллються (П.Куліш).

Г Життя легко висміяти і знецінити набагато важче у пільмі засвітити каганчик віри та надії (В.Дрозд).

Д Мудрий чоловік потужний знання збільшує силу (З Біблії).

6. Познач речення, ускладнене вставним словом (розділові знаки знято):

А Я справді кинув вас мої степи і луки. (Олександр Олесь).

Б У процесі наукового дослідження вчені часто пропонують різні навіть суперечливі гіпотези (З підручника).

В На жаль не можна з Нілу пірамід перенести й закласти у музеї (С.Стриженюк).

Г На щастя і любов я маю право (Л.Горlach).

Д Може зламатися тіло але ніколи дух (О.Стефанович).

7. Познач рядок, у якому всі слова пишуть із подвоєними літерами:

А над..ержава, курін..ий, довгождан..ий, здоровен..ий

Б благословен..ий, жит..євий, дрібноліс..я, стат..ей

В колос..я, барок..о, буден..ість, роздоріж..я

Г Академ..істечко, Галич..ина, ін..овація, від..аність

Д перелун..я, Він..ич..ина, одіс..ея, печал..ю

8. Познач рядок, у якому всі складні слова пишуть через дефіс:

А українсько/турецький, гірко/солоний, жовто/гарячий, сніжно/білий

Б західно/український, військово/морський, видимо/невидимо, гостро/лукавий

В історико/культурний, багряно/жовтий, мудро/іронічний, всього/на/всього

Г яскраво/зелений, фізико/математичний, срібно/перий, прем'єр/міністр

Д художньо/філософський, видимо/невидимо, багряно/гривий, рано/вранці

Завдання 9-12 мають по п'ять варіантів відповідей, із яких правильних відповідей ДВІ АБО БІЛЬШЕ. Вибери усі правильні відповіді й познач їх.

9. Познач речення, у яких слова вжиті в метонімічному значенні:

А Балакучим намистом линути гуси над містом (В.Васюк).

Б Розмінюєм дні на мідяки дрібниць (О.Гончар).

В Село до телевізорів сідає, звільнившись від щоденних ста морок (В.Бровченко).

Г Я люблю свою кімнату, білу, неначе снігурка, з Боттічеллі на стінах (М.Коцюбинський).

Д А мороз пече – аж вії злипаються (Григор Тютюнник).

10. Познач речення зі складеним підметом:

А Малі Дубові Гряди розсілися на горбах (Є.Гуцало).

Б Ця краса тільки може в сні дитячій приснитися (В.Сосюра).

В Хотів я у серце твоє зазирнути (С.Черкасенко).

Г Велика згряя журавлів кружляла невисоко (М.Рильський)

Д «Б'ють пороги» - кантата Миколи Лисенка.

11. Познач неповні речення:

А Свободу зображають в образі жінки (Л.Забашта).

- Б Свободу кожному народу! (П.Тичина).
 В Мальви, вишня пелехата, тихий стук і тихий крок (І.Коваленко).
 Г За вікном і жоржини, і рожі (В.Сосюра).
 Д Коло криниці рясні чорнобривці (А.Камінчук).

12. Познач речення з поширеними однорідними звертаннями (розділові знаки пропущено):

- А Добрий ранок моя самотності (Л.Костенко).
 Б Бувайте здорові красний пане та красная пані з Новим роком!
 В Розступіться горі та біда дайте щастю й радості дорогу (М.Луків).
 В Безриді Йвани не спішіть забути першу колискову (Б.Дегтярьов).
 Г Здрастуй здрастуй моя жоржино і вербове моє село! (М.Вінграновський).
 Д Візьміть мене гаї поля озера ріки! (А.Підлужний).

Завдання 13-15 мають на меті встановлення відповідності. До кожного рядка, позначеного ЦИФРОЮ, добери відповідник, позначений БУКВОЮ, і впиши її в таблицю.

13. Установи відповідність між іншомовними словами та їхніми лексичними значеннями:

1 концепція	А стан речей, сукупність умов, збіг обставин, що
2 концесія	впливають на хід або результат справи
3 кон'юнктура	Б узгодження, приведення у відповідність,
4 кооперація	встановлення взаємозв'язку
	В форма організації праці, за якої певна кількість
	людей спільно бере участь у виробничих процесах
	Г система поглядів на певне явище, основна ідея
	Д договір передачі на певних умовах і на певний
	термін права експлуатації лісів, надр тощо

1	
2	
3	
4	

14. Установи відповідність між односкладними реченнями й визначенням їхніх видів:

1 Взялося на мороз (С.Бурлаков).	Вид односкладного речення
2 Хата. Гай. (В.Григоренко).	А означено-особове
3 Структуру металевих сплавів	Б неозначено-особове
досліджують	В узагальнено-особове
за допомогою радіоактивної ізотопів.	Г безособове
4 Серцю кохати, на жаль, не накажеш	Д називне
(Д.Луценко).	

1	
2	
3	
4	

15. Установи відповідність між складнопідрядними реченнями та визначенням їхніх підрядних частин:

Вид підрядного речення

1 Понеси мене на крилах, радосте моя, де
на пагорбах і схилах сонця течія
(В.Симоненко).

2 Бережім криницю від багнюки, щоб коло
нас не повзали гадюки (В.Грінчак).

3 Діла твої тоді нетлінні, коли в душі нема
іржі (В.Грінчак).

4 Не так вже далеко до тої гори, куди все
життя ми йшли (Т.Севернюк).

5 І певен я, що правда візьме гору
(М.Зеров).

А означальне;

Б з'ясувальне;

В обставинне місця;

Г обставинне умови дії;

Д обставинне мети;

Е обставинне причини.

1	
2	
3	
4	
5	

16. Запиши речення, розстав розділові знаки. Підкресли головні й другорядні члени речення. Над кожним словом надпиши, якою частиною мови воно є. Побудуй структурну схему речення.

Треба було ще глибоко розуміти що мова тільки та невичерпно багата й гарна яка виплекана твоїм рідним народом яка живиться із народних джерел що ніколи не замулюються (П.Панч).

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Завдання 1–12 мають по чотири варіанти відповідей, із яких лише ОДНА ПРАВИЛЬНА. Вибери правильну відповідь і познач її.

Аналіз художнього тексту

Михайло Коцюбинський
УТОМА

Душа моя втомлена - і навіть той жаль, що почуваю, нагадує лиш усміх, застиглий на обличчі мерця...

Я маю жаль до неба, бо хмари, що проходять по ньому, не лишають там жодного сліду: воно знов стає ясним і блакитним. Жаль маю до землі, бо тіні, що вкривають її, пересунуться на інше місце, і, де було тьмяно і сумно, знов ляже золоте сонця.

З жалем дивлюсь на воду: мов дзеркало, одбиває вона красу світу, і коли невдоволена навіть - ламле всі лінії й фарби і т в о р и т ь своє.

І маю жаль я до осінньої рослини: кожна брунька ховає в собі надію життя і дасть нові пагони.

Тоді як я...

Тоді як попіл надій моїх нерухомою хмарою завис наді мною, тоді як сонце щастя не зжене з душі тіней, як дзеркало душі моєї померкло, потьмарилося, не одбива нічого, тоді як те, що облетіло і стало голим, - не розів'ється знову.

І чом не живу я, вища істота, як те мертве небо, як нежива земля, як вода, як рослина?

Спитати?
Не хочу... Втомився...

1. Образ Утоми перегукується з подібним у такому творі М.Коцюбинського:

- А «Intermezzo»
- Б «Цвіт яблуні»
- В «Дорогою ціною»
- Г «Тіні забутих предків»

2. У мініатюрі «Утома» найяскравіше виявлена така ознака імпресіоністичного твору:

- А уривчаста синтаксична будова речень
- Б часте використання інверсій
- В безсполучникові конструкції
- Г багатство зорових і звукових образів

3. В останніх двох реченнях мініатюри використано три крапки на позначення

- А інтонації незавершеності
- Б уривчастості мови під час утоми й сильних переживань
- В перерваності думок
- Г уривчастості мови від зворушення

4. Головна проблема мініатюри М.Коцюбинського «Утома» висловлена в реченні

- А Я маю жаль до неба, бо хмари, що проходять по ньому, не лишають там жодного сліду: воно знов стає ясним і блакитним.
- Б Жаль маю до землі, бо тіні, що вкривають її, пересунуться на інше місце, і, де було темно і сумно, знов ляже золото сонця.
- В І маю жаль я до осінньої рослини: кожна брунька ховає в собі надію життя і дасть нові пагони.
- Г І чом не живу я, вища істота, як те мертве небо, як нежива земля, як вода, як рослина?

5. У мініатюрі «Утома» наявні ознаки усіх названих жанрів художніх творів, крім

- А соціально-психологічного
- Б філософського
- В соціально-побутового
- Г ліричного

6. Символізм як одна зі стильових течій модернізму має такі ознаки:

- А відтворення миттєвих вражень від безпосереднього зіткнення з якимись явищами, щонайточніше фіксування сприйнятого в певний момент
- Б заміна думок або понять відповідними знаками, що мають прихований смисл
- В прагнення наблизити ідеал до дійсності, посилена увага до краси природи й людської особистості

Г яскравість і нервова гострота художнього образу, відображення особистих переживань під впливом настрою, але при цьому автор уникає деталей у зображенні

7. «Аристократизм духу» і захоплення досконалістю античної лірики – це складові естетичної платформи

А неоромантиків

Б неокласиків

В поетів „Празької школи»

Г поетів Нью-Йоркської групи

8. Прочитай репліку тьоті Моті з комедії М.Куліша «Мина Мазайло»

«...коли твій рідний папа заснував у власній квартирі своїм коштом, можна сказати і до газети написати, соціалісти чеського лікнепа правильних проізношень, ще й до того вигдавав електричну мухобійку, то за таку прекрасну ініціативу, за такий масштаб, за те, що він прагне стати ну просто поряд очним человеком, ти хотів його...»

У цих рядках розвінчується національний нігілізм обивателя

А шаржовано

Б з їдкою іронією

В гротескно

Г із сарказмом

9. М. Хвильовий присвячує новелу «Я (Романтика)» М. Коцюбинському. А відомий український поет М. Рильський зазначає: «Шукання М. Хвильового почались там, де урвалися шукання М. Коцюбинського».

У творчості М. Коцюбинського й М. Хвильового спільним є

А тяжіння до змалювання природи

Б імпресіоністична манера письма

В зображення трагічної долі жінки-селянки

Г ознаки критичного реалізму

10. Серед дванадцяти найкращих фільмів усіх часів і народів названо створений О.Довженком за власним сценарієм кінофільм

А «Україна в огні»

Б «Земля»

В «Зачарована Десна»

Г «Поема про море»

11. Прочитай уривок з повісті О. Довженка «Україна в огні»

«Багато минуло часу, як кинулась Олеся через вікно в життєву прірву. Багато горя і бруду з трудних кривавих шляхів і переплутаних стежок прилипло до молодого її тіла і душі. Не раз і не два кричало, розтиналися, горіло огнем у грудях дівоче її сумління під тиском мерзоти і неблаганного насильства на широкому терені аморальності і занепаду».

Так письменник узагальнює

- А пережитий у неволі жах
- Б зовнішні зміни дівчини
- В глибокий біль за понівечену молодість
- Г трагічну долю жінки на війні

12. Прочитай уривок з повісті О.Довженка «Зачарована Десна»

«Вона [баба Марусина] була малесенька й така прудка, і очі мала такі видючі, що сховатись од неї не могло ніщо в світі. Їй можна було по три дні не давати їсти. Але без прокльонів вона не могла прожити й дня. Вони були її духовною їжею. Вони лились з її вуст потоком, як вірші з натхненного поета, з найменшого приводу. У неї тоді блищали очі й червоніли щоки. Це була творчість її палкої, темної, престарілої душі».

В авторських інтонаціях цього уривка звучить

- А тепло, жаль та співчуття до багатостраждальної селянки
- Б неприйняття лихої вдачі героїні
- В здивування від поведінки баби Марусини
- Г захоплення поетичною емоційністю звичайної селянки

Завдання 13–15 мають по шість варіантів відповідей, з яких лише ТРИ правильні. Вибери правильні відповіді й познач їх.

13. У новелі «Подвійне коло» Ю.Яновський майстерно створив образи братів, у яких ідеологія замінила

- А родову пам'ять
- Б милосердя
- В повагу до матері
- Г пощаду до класового ворога
- Д любов до землі
- Е щасливе кохання

14. У п'єсі «Мина Мазайло» Микола Куліш художньо втілив тему

- А героїчної боротьби найбіднішого селянства за краще життя в умовах голоду й розрухи
- Б України в роки громадянської війни
- В натиску глобальної русифікації
- Г життя старої інтелігенції після перевороту 1917 року
- Д міщанства й українізації
- Е зречення людиною природних прапорів та цинічного хизування відступництвом

15. Прочитай уривок з повісті О. Довженка «Україна в огні»

«І стрепенулася у Запорожця нелюдська жадоба життя. З широких українських степів, з ярів і темних байраків повіяло на нього смалятиною історії, головешками, димом і кривавою парою.

Пристрасть боротьби і помсти, вся воля, весь розум спалахнули в ньому з такою страшною силою, що він в одну мить ніби возвівся в якийсь надзвичайний ступінь, близький до вибуху... Це був уже не той Запорожець. ... випроставсь — увесь в крові, гарячий і натхненний».

У цьому уривку такі ознаки народного епосу

- А допомога сил природи героєві у скрутну хвилину
- Б стилістичний прийом гіперболізації
- В романтично-піднесені характеристики внутрішнього стану героя
- Г поетична деталь, образ-символ
- Д зачин-повтори для смислової й емоційної виразності характерів
- Е ліричний відступ як шлях до розуміння психологічного стану героя

IV етап

УКРАЇНСЬКА МОВА

I. В українській мові є близько 10% чужомовних слів. Незважаючи на те, що запозичення – природне явище в житті мов, єдиного погляду на вживання іншомовних слів немає. Одні вчені пристають на пуристичні позиції (за очищення словника від іншомовних слів). Інші мовознавці вважають, що процес проникнення чужорідних елементів у мову цілком природний, тісно пов'язаний із розвитком економічних, культурних, соціальних, інформаційних контактів країни зі світом. У сучасному мовленні маємо потужну інтервенцію англіцизмів (креативний, менеджер, тінейджер, геймер, електорат та ін.)

Завдання. У формі есе висловте власні міркування щодо доцільності вживання в українській мові англіцизмів. До есе доберіть заголовок.

(10 балів).

II. Прочитайте уривок з листа поета Василя Стуса синові Дмитру. Чи можна вважати його відгуком про твір мистецтва? Відповідь обґрунтуйте. Ознаки яких стилів поєднує лист? Який тип мовлення покладено в основу тексту? Виконайте повний синтаксичний розбір виділеного речення.

...Пам'ятаю, як уперше прийшов до філармонії. Пам'ятаю, як слухав цикл лекцій про Бетховена – всі 9 симфоній і чимало концертів. А які пречудові його сонати! І яка це була людина! Все життя – в горі, в нещасті, в муці – і він – один проти цілого світу – перемагає! Тобто не поступається напасникам, а йде напролом: або світ прийме таким мене, як я є, як мене родила мати, - або вб'є, знищить мене. Але я – не поступлюся! **І з кожної миті своєї, з кожного почуття і думки своєї зроблю свій потрет, тобто портрет цілого світу: хай знах цей світ, що душив, гнув мене, що я вижив, зберігся, доніс до людей усе, що хотів.** А що хотів донести? Що люди мають жити, як ангели: з любов'ю одне до одного, з почуттям, що всі люди – брати, рівні, чесні, богоподібні, всесильні, незламні, кришталеві. Світ – це таночок усіх людей, що взялися за руки і чуються братами, пресвітлими душами, що ширяють межі небом і землею – як степові жайворони, співом славлячи і сонце, і дощ, і сніг, і бурю, і річку, і дерева, і птаство, і метеликів, і тигрів, і щедриків, і вовків. Бо все – живе і

хоче жити. Тож хай живе – усе, що росте, цвіте, пасеться, розриває зубами, кігтями. А ми, брати – люди, - посеред квітів, птаства, і звірини, і дерев. Усе, що ми зробимо доброго, піднесе нею ще вище, від нашої доблесті хмари стануть біліші, а небо – голубіше, а сонце – ясніше... І Бетховен перевернув мені душу – за час того прослуховування. Як я шкодував, що через бідність моїх батьків не можна просити їх, аби курили мені скрипку чи фортепіано... (25.04.1979 р.)

(8 балів).

III. Кожен мовознавець має у своїй бібліотеці словник основних термінів і понять тієї царини лінгвістики, у якій працює. Розподіліть подані терміни за розділами мовознавчої науки (наприклад: підмет, синтагма – синтаксис).

Морфема, фонема, алофон, додаток, наголос, семантика, антоніми, омографи, топонім, діалектизм, дифтонг, афікс, предикативність, стиль, флексія, штамп.

(4 бали).

IV. Що символізує числівник сім? Доберіть 3-4 фразеологізми з цим числівником, поясніть їхнє значення.

(4 бали).

V. Прочитайте слова, які ніби «перехворіли» в дивний спосіб. Як називають такі слова у мовознавстві? Доберіть власні приклади.

Раболаторія, лісапета, камфорка, дерматин, трамвай, коклета, скрупульозний.

(2 бали).

VI. Виконайте тестові завдання.

1. У якому рядку всі слова пишуть з префіксом –с? Виправте орфографічні помилки.

А злагода, зфотографувати, збити, зчистити;

Б зберегти, зкомпрометувати, зцементувати, зсох;

В зтворити, зпрямувати, зписати, зпідлоба;

Г зшити, зчавити, зтерти, зжати.

2. У якому з рядків у корені всіх слів потрібно писати літеру е? Виправте орфографічні помилки.

А роздерати, шелестіти, сонечко, преборкати;

Б щебетати, вітерець, гребенястий, пишеш;

В непричетний, пелехатий, престол, шенель;

Г привілей, деректор, брениць, претендент.

3. У якому рядку всі слова потрібно писати разом? Виправте орфографічні помилки.

А військоморський, яскравожовтий, загальнонародний, народнопоетичний;

Б аніскільки, кримськотатарський, червоногарячий, двадцятип»ятилітній;

В всесвітньовідомий, південнозахідний, гіркуватосолодкий, вищезгаданий;

Г устократ, півхати, казнакуди, сліпоглухоніми.

4. У якому реченні розділові знаки розставлено правильно? Виправте пунктуаційні помилки.

А Спасе наш, Межигірський, чудотворний Спасе... (Т.Шевченко).

Б Що ж, отак і будемо жити по-сусідськи.

В Обабіч Свирида сиділи Мурий, і ще один муляр (О.Копиленко)

Г Я нагодувала їх бідолашних, дала хлібину (М.Стельмах)

(8 балів)

VII. Перекладіть словосполучення українською, не вживаючи кальок з російської мови.

При виде, плохо видеть, безотлагательное дело, народ безмолствует, за бесценок, битком набиться, богатырское здоровье (про людину), идти по ступенькам.

(4 бали)

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

I. Напишіть твір на одну з тем:

- о “Справжній класик... – це той письменник, який легко став сучасником усіх епох” (Сент-Бев).
- о Внутрішні конфлікти і пошук власного “Я” героїв у творчості Миколи Хвильового.
- о “А мені ти фата-моргана на пісках емігрантських сахар” (образ України в поетичній творчості Є.Маланюка).
- о Коли в людини є народ, тоді вона уже людина (Л.Костенко)
- о Роман Василя Барки “Жовтий князь” як реквієм жертвам голодомору.

(15 балів)

II. Дайте відповіді на бліц-запитання.

1. Як називається роман І.Багряного, що побачив світ уже після смерті письменника в 1965 р.?
2. Як зветься комедійний фільм О.Довженка – його перша спроба в кіно? У якому місті було знято фільм?
3. Кому Є.Маланюк присвятив поему «П’ята симфонія»? Прокоментуйте присвяту.
4. Хто з українських драматургів редагував московський журнал «Театр» і газету «Література і мистецтво»?
5. Хто автор вірша «Пам’яті Т.Осьмачки»? Який жанр твору?
6. Хто є укладачем букваря «Первинка»?
7. Які історичні обставини зумовили появу «Празької школи»?
8. У якому творі є такі роздуми: «Людина – найвеличніша з усіх істот. Людина – найнещасливіша з усіх істот. Людина – найпідліша з усіх істот. Як тяжко з цих трьох рубрик вибрати першу для доведення прикладом. Та найдивнішим є, що ці всі рубрики сходяться в одній тій самій людині».
9. Назвіть дату й подію, з якої розпочалися масові арешти українських поетів-шістдесятників.
10. Назвіть поета-«пражанина», 100-річчя з дня народження якого відзначатиметься в 2007 році.

(10 балів)

III. Визначте, хто і про кого сказав.

1. «Сам хвилюється і нас усіх хвилює, п’янить і непокоїть, дратує, знесилює і полонить, аскет і фанатик, жорстокий до себе і до інших, хворобливо вразливий і гордий...».
2. «Я входив у життя в драних австрійських черевиках, у котрих узимку бувало повно снігу, міцно затиснувши олівець у руці, широко розплющивши очі на всі чуда світу, котрі малювала мені моя дурна уява».
3. «Він умів і гриміти, як грім, і того голосу боялися усі плазуни й негідники».
4. «... (він) знайшов те, чого не дала йому ані берлінська наука, ані перо журналіста... Його прямування довело його до правдивих шляхів і до живих образів».
5. «Український Одисей в Америці».

Визначте автора таких слів:

1. «Епоха зробила його таким, яким він є» (про О.Довженка).
2. «Соромно було за нас, за наш світ, за більшовизм, за Леніна, за Маркса. Хотілося в когось просити вибачення, до когось апелювати...».
3. «Україна мусить дати найкращих у світі Марків Твенів».
4. «Щастя треба – на всякий випадок,
Сили треба – на цілий вік».
5. «Серце кожного поета і романтика мусить іти на Голгофу».

(10 балів)

IV. З погляду теоретика літератури дайте відповідь на одне з питань:

1. Як відомо, МУР є особливим літературно-мистецьким явищем в українській літературі зі своїми художньо-естетичними смаками та поглядами на роль і функції літератури. Розкажіть докладніше про цю організацію, її виникнення, представників.
2. І досі в літературознавстві точаться дискусії щодо природи такого жанру, як роман у віршах. Як вам здається, чи доцільно зараховувати його до категорії «романних жанрів», чи все-таки до ліро-епічних? Наведіть приклади романів у віршах в українській літературі.

V. Прокоментуйте уривки з вірша Ліни Костенко «Біль єдиної зброї». Дайте відповіді на такі запитання:

1. Яким чином епіграф пов'язано з поезією?
2. У чому актуальність слів Лесі Українки сьогодні?
3. Чи можна простежити спільність мотивів та ідей у творчості Лесі Українки та Ліни Костенко?
4. Яка головна думка поезії?
5. До яких засобів художнього увиразнення вдається у вірші Ліна Костенко?

Біль єдиної зброї

Слово, моя ти єдина зброе,
Ми не повинні загинути обоє.
Леся Українка.

Півні кричать у мегафони мальв –
Аж деренчить полив'яний світанок...
Мій рідний краю,
Зроду ти не мав
Нейтральних барв, тих прісних пуританок.

Червоне й чорне кредо рукава,
Пшеничний принцип сонячного степу.
Такі густі смарагдові слова
Жили в тобі і вибухали з тебе.

Слова росли із ґрунту, мов жита.
Добірним зерном колосилась мова.
Вона як хліб. Вона мені свята.
І кров'ю предків тяжко пурпурова.

...Як ти зжилася з тугою чайною!
Як часто лицемірив твій Парнас!..
Шматок землі,
Ти звешся Україною.
Ти був до нас. Ти будеш після нас.

Мій предковичний,
Мій умитий росами,
Космічний,
Вічний,
Зоряний, барвінковий...
Коли ти навіть звався – Малоросія,
Твоя поетеса була Українкою!

(8 балів)

Завдання Міжнародного конкурсу з української мови імені П.Яцика

5 клас

Середній рівень

1. Напишіть невелику розповідь «Якого кольору небо». (20 балів)
2. Допишіть у складних реченнях другу частину, позначте граматичні основи.
Пролунав дзвоник, і...
Пролунав дзвоник, але...
(20 балів)
3. Який голосний - й чи і - пишеться у закінченнях прикметників? Вставити пропущені букви.
Мудр...й людині, учнівськ...х зошитів, вчорашн...х уроків, у чітк...й послідовності, широк...м полем, сталев...ми плугами, в гаряч...й час, струнк... тополі, у лелеч...м гнізді, осінн...й день, айвов...й сік, у строкатих лісах, у льнян...й сорочці, з весел...м настроєм. (10 балів)
4. Перекласти слова українською мовою. Підкреслити орфограму.
Знання, сталью, покоління, пам'яттю, судья, ветви, скатертью, любовью. (20 балів)
5. З поданих слів складіть речення - прислів'я:
Дощ, і, без, не, трава, росте.
Небо, боїться, не, чисте, ні, грому, ні, блискавки.
Раз, сім, одріж:, а, відмір, раз.
Зате, мороз, немає, комарів, і, припікає. (10 балів)
Розкажіть усно уявному ровеснику з-за кордону про найвизначніших історичних діячів України, великих українців. (20 балів)

Достатній рівень

1. Напиши лист Святому Миколаю (або Діду Морозу). Поясни йому, за що його люблять і чому чекають діти. Обсяг листа - 5-7 речень.
(12 балів).

2. Перепиши прислів'я. Замість крапок упиши самостійно дібрані до виділених слів слова-антоніми.

1. Де гірка праця, там ... відпочинок. 2. Праця годує, а ... марнує. 3. За роботою добро ходить, а за лінощами – 4. Робота чорна, а грошики 5. Похвалити не вмію, ... не смію. 6. Без початку не буде й 7. Казати легко, та робити
(4 бали)

3. Добери з довідки тлумачення поданих висловів. Запиши вислови та їхні тлумачення парами.

Зразок. Розв'язати язика – стати говірким.

Тримати язик за зубами -
Продавати зуби –
Підібгати хвоста –
Тонко прясти –
Накрити мокрим рядном -

ДОВІДКА. Знітитись. Лукавити. Виляяти. Реготати. Мовчати.
(5 балів)

4. Запиши слова за алфавітом. Постав наголос.

Олень, арахіс, духмяний, кілометр, предмет, статуя, ненависть.
(7 балів)

5. Перепиши. Замість крапок устав, де потрібно, пропущену літеру або апостроф.

Боро..ьба, чес..ність, кр..ниця, фу..бол, тр..маєт..ся, щас..ливий, мавп..ячий, шіс..надцять,
здоров..я, ро..м..якшити, рутв..яний, арф..яр, у вишен..ці, на травин..ці.
(7 балів)

Високий рівень

1. У формі невеликого оповідання розкрий зміст прислів'я «Треба нахилиться, щоб з криниці води напитись».

(12 балів)

2. З'єднай частини речень так, щоб утворилися загадки. Запиши їх, у дужках подай відгадки.
Зразок. На початку року товстий, потім цілий рік худне (календар).

На початку року товстий, ...	а держиться підлоги.
Дуже люблять молодця,	тільки з місця сам не сходить.
Через воду переводить, ...	а б'ють його без кінця.
Має роги і ноги, ...	потім цілий рік худне.

(3 бали)

3. Перепиши слова, на місці крапок уставляючи, де потрібно, м'який знак або апостроф.

Лл..єт..ся, смієт..ся, мен..ший, кін..чик, трав..яний, медв..яний, риб..ячий, мавп..ячий,
рутв..яний, св..ятковий.

(5 балів)

4. Запиши слова за алфавітом, постав наголос.

Випадок, черговий, обруч, вимова, колесо, одинадцять, кулінарія, арахіс.

(4 бали)

5. Запиши речення, зайви слова пропусти.

1. На свято Миколая нам дарували пам'ятні сувеніри. 2. На шкільному концерті я уперше дебютував на сцені. 3. У перукарні нас зацікавив прейскурант цін. 4. Фонетика – це буде один з розділів науки про мову.

(3 бали)

6 клас

Середній рівень

1. Написати письмове висловлювання "Робиш добро - не кайся, робиш зло – зла сподівайся". (20 балів)

2. Перекласти словосполучення українською мовою:

Колючий шиповник, острое слово, острая бритва, едкий запах, сухое дерево, безынтересный доклад, крепкая веревка, сильный мороз, чистая тетрадь, правильная речь, костистая рыба, костлявый человек, крайняя изба, крайний срок. (10 балів)

3. Доберіть до російських фразеологічних зворотів відповідні українські. Складіть з ними два речення.

Кричатъ во всю глотку. Бить баклуши. Задирать нос. Было да сплыло. Как белка в колесе. Не в своей тарелке. Вывести на чистую воду. Дать стрекача. (20 балів)

4. З поданих пар слів випишіть словосполучення. Визначте рід і відміну іменників. Міцна дружба, творчі щастя, чай з лимоном, дружба народів, боротьба з тероризмом, піклуватися про дітей, відчувати небезпеку, брат і сестра, до столу, найбільш старанно. (10 балів)

5. Переписати текст, на місці крапок вставляючи пропущені букви. З'ясувати відмінок іменників, виділити закінчення.

Ненависть ро...дуває сварки й суп...речки, любов призводить до злагоди. Не сварися з чоловіком без пр...чини, якщо він зла не заподіяв. Слухай, д...тя, батьківське повчання: відкинь лукавство від себе і неправду ві...дали. Пр...йми мою науку, а не срібло, бо краще знан...я, ніж золото добірне. Кожна праця пр...носить користь, пуста балаканина в...де до голоду. (20 балів)

6 КЛАС

Достатній рівень

1. У формі оповідання розкрий зміст одного з прислів'їв (обсяг оповідання – 6-8 речень).

Хто працює, той не бідує.

Перед розумом і сила поступається.

Брехня і приятеля зробить ворогом.

(12 балів)

2. Добери до фразеологізмів з довідки антонімічні. Запиши вислови парами.

Зразок. Не мати клепок - мати кебету.

Бити лихом об землю -
Розсипати кислиці –
Обливатися потом –

ДОВІДКА. Шкірити зуби. Справляти посиденьки. Опустити вуха.
(3 бали)

3. Добери до іншомовних слів українські відповідники. Слова запиши парами.
Зразок. Каліграфія – краснопис.

Інформація, дистанція, лінгвіст, компроміс, волонтер, рандеву.

ДОВІДКА. Відстань, зустріч, поступка, повідомлення, мовознавець, доброволець.
(6 балів)

4. Заміни, де це можливо, наведені конструкції синонімічними словосполученнями іменник+прикметник. Словосполучення запиши.
Зразок. Пшениця з України – українська пшениця.

Рушник із льону, малюнки сестри, форма залізничника, директор фірми, вправа з математики, пальто з вовни, лист батька, листя дерев, сподівання Григорія, зошит дочки.
(10 балів)

5. Перепиши. Замість крапок устав, де потрібно, пропущену літеру або апостроф.

Різдв..яний, під..язичний, вд..ячний, м..нуле, д..т..ясла, Марин..чин, учител..чин, Натал..чин, запоро..ький, турис..ський, різнотрав..я, м..реж..во, комп..ютер, куп..юра, жит..євий.
(7 балів)

6. Відредагуй подані речення, запиши їх.

1. Зустрічаємося завтра без четверті десять. 2. Нарада по цьому питанню розпочнеться в десять годин. 3. Я хочу до вас звернутися по приватній справі. 4. Це заняття проведене згідно плану.
(4 бали)

Високий рівень

1. Відгадай загадку. Склади художній опис (6-7 речень) предмета, про який у ній ідеться. Складене висловлювання запиши.

Вуха має, а не чує, без ніг, а ходить, нитку за собою водить.
(12 балів)

2. З'єднай слова так, щоб утворилися фразеологізми. Запиши їх.

Пускати	місце
Розправляти	коріння
Спалити	крила
Нагріти	очі
Муляти	мости

(5 балів)

3. Згрупуй спільнокореневі слова. Слова з одним коренем запиши окремим рядком.

Водяник, відьма, поводитир, водиця, водиться, завод, заводь, водограй, водянка, привід, відомість, підводний, невідомий.

(3 бали)

4. До поданих іншомовних слів добери українські відповідники.

Інформувати, конфузити, концентрувати, мажорний, конфронтація.

(5 балів)

5. Запиши речення, замінивши неправильно вжиті слова.

1. У об'яві йшлася мова про самі найсучасніші товари. 2. Лікарі не змогли попередити хворобу, тому в слідуючих змаганнях він не прийматиме участі. 3. Дякую вас за, Олена Іванівна, за допомогу.

(6 балів)

7 клас

Середній рівень

1. Описати своє улюблене дерево, використовуючи безособові дієслова. (20 балів)

2. Спишіть, розставте необхідні розділові знаки. Підкресліть головні та другорядні члени речення.

Облетівши землю в кораблі-супутнику я побачив яка прекрасна наша планета. Люди будемо ж берегти і примножувати цю красу, а не руйнувати її ці слова першого у світі космонавта могли б стати епіграфом сучасного мистецтва. (20 балів)

3. Визначити рід поданих іменників. Дібрати до кожного зі слів прикметники, узгоджуючи їх граматичні значення. Словосполучення записати.

Вугілля, степ, насип, адреса, адрес, полин, біль, путь, суміш, Сибір. (10 балів)

4. Виділіть морфеми в усіх словах.

Сумно курличучи, пролітати; бігти ревучи; ревучі водоспади; уважно читаючи книгу. (10 балів)

5. Чому в місцевому відмінку в словосполученні в скриньці пишеться м'який знак, а в словосполученні в хатинці він не потрібен? (10 балів)

6. Відредагувати речення.

Машина притормозила біля обочини.

Гурток по вивченню географії у нашій школі.

Повернувшись з командировки батько зустрів нас на пероні.

Він відноситься до мене з повагою,

Ці питання мене не касаються.

Екзамен для нас не являється трудностю.

Засідання уже зачинилося. (20 балів)

Достатній рівень

1. Письмово розкрий зміст одного з висловів (обсяг висловлювання – 6-7 речень).

Справжнє свято – це лад у душі
Усе життя – це боротьба і пошук
Ранкова пора найдорожча, вечірня втома найцінніша.
(12 балів)

2. Подані фразеологізми погрупуй за синонімічними рядами та запиши. Визнач значення кожного ряду.

Зразок. Пройти крізь сито й решето; пройти вогонь і воду; собаку з'їсти – зазнати випробувань.

Будувати повітряні замки; байдики бити; правити теревені; лежати на боці; гнути всячину; жити в хмарах; розводити балачки; сидіти склавши руки; точити лясси; плескати язиком; ловити жар-птицю; плювати в стелю.

(6 балів)

3. Добери означення до поданих іменників. Утворені словосполучення запиши.

Зразок. Путь – рівна путь.

Шампунь, мозоль, нежить, ступінь, тюль, глазур.
(6 балів)

4. Перепиши речення, передавши числа словами.

З 50-х років ХХ ст. до 2001 року столиця України уклала угоди про дружбу та співробітництво із 46 містами світу. У 1997 – 2000 роках підприємства Києва здійснювали зовнішньоторговельні операції з організаціями 166 держав.

(5 балів)

5. Перепиши, іншомовні слова, де це можливо, замінивши українськими відповідниками (словами або словосполученнями).

Давайте, джентльмени, уладнаємо конфлікт. Тим паче, що від постраждалих претензій немає. Які претензії за форс-мажорних обставин? Але звітувати про інцидент доведеться...
(4 бали)

6. Відредагуй подані речення, запиши їх.

1. Він завжди дуже піклувався за дітей. 3. Завдяки дощу я підхопив нежить. 4. Із-за цих обставин командировку довелося відкласти на тиждень. 5. Для багатьох відома ця мелодія.
(4 бали)

Високий рівень

1. Склади й запиши розповідь про те, як ти провів (провела) останні канікули. Використай такі прислів'я (обсяг роботи - до 1 сторінки):

Добре діло утіха, коли ділу не поміха.
Сказати легко, та зробити важко.

Хто багато читає, той багато й знає.
Хто що вміє, той те й діє.

(12 балів)

2. Із поданих слів вибери та запиши ті, що можуть характеризувати мовлення.

Правильне чи вірне;
змістове чи змістовне;
професіональне чи професійне;

ділове чи діловите;
виразне чи виразне;
писемне чи письмове.

(3 бали)

3. З кожної пари словосполучень випиши фразеологізм, що є правильним. Розкрий його значення.

Кидатися у вічі - впадати в око; замилювати очі – пускати пил у вічі; затаїти подих – затамувати подих.

(3 бали)

4. Перепиши речення. Числа передай словами.

1. Автобус із 856 екскурсантами прибув до столиці. 2. Книга ілюстрована 597 гравюрами.
3. Pole розкинулося на 763 гектарах.

(6 балів)

5. До поданих іншомовних слів добери українські відповідники. Слова запиши парами.

Біографія, інформація, імітація, експеримент, компроміс.

(5 балів)

8 КЛАС

Середній рівень

1. У формі роздуму поясни, як ти розумієш один з таких висловів (обсяг роботи - до 1 сторінки):

Що значить бути цікавою людиною.

Як стати людиною, корисною батьківщині.

Чи варто сьогодні читати казки.

(12 балів)

2. З'єднай слова так, щоб утворилися фразеологізми. Запиши їх. Поясни, що об'єднує ці фразеологізми (письмово).

А маслинова

1 земля

Б обітована

2 печать

В неопалима

3 купина

Г каїнова

4 гілка

(4 бали)

3. Перепиши, на місці крапок уписуючи, де потрібно, літеру.

Одіс..ей, одіс..ея, камін..ий, вогнен..ий, вогнян..ий, промовлен..ий, широчен..ий, невблаган..ий, довгождан..ий, самовпевнен..ий, гол..івудець, буд..ист.

(3 бали).

4. Поясни лексичне значення поданих слів.

Робочий, робітничий; тривати, продовжуватися.

(4 бали)

5. Відредагуй подані речення й запиши їх.

Достатній рівень

1. Скласти твір "Нема на світі України, немає другого Дніпра". (20 балів)

2. Виправте помилки і запишіть правильно.

Дякувати водія, в одинадцять годин, у ліс за грибами, вибачити товариша, хворіти грипом, по законах природи, приймати участь, по власному бажанню, підручник по літературі. (20 балів)

3. Скласти речення, використавши як підмети подані словосполучення.

Ніхто з нас, чимало хорошого, хтось незнайомий, кілька випадків, ділити радість. (20 балів)

4. Розкрити дужки. З поданими словами скласти три речення.

(Ні)чий, (будь)чому, (будь) у чому, (ні) на чому, (де)кого, кимо(сь), (казна) що, (де)ким, (ні)який, (хтозна) з чіїх, (який) небудь, (ні)хто, (аби)що. (10 балів)

5. Вставте, де потрібно, пропущені букви і над кожним словом напишіть, яка це частина мови.

Вступ до ораторс...кої промови є те саме, що для тіла люд...с...кого голова. Вступ є найпомітні...ш...ю й найвідчутні...ш...ю частиною: його слухають... з біл...шою увагою, він або пр...в...ртає, або відволікає увагу слухачів. (10 балів)

6. Скласти гумористичне оповідання "Хочете вірте, а хочете ні ". (20 балів)

Високий рівень

1. Письмово прокоментуй один з висловів (обсяг висловлювання – 8-10 речень)

Любов до батьківщини починається з любові до родини.

Яка складна ця заповідь проста: «Не оскверняй неправдою вуста!»

Вдячність – найкраща квітка душі.

(12 балів)

2. Склади й запиши три речення про те, як ти дістався сьогодні до місця проведення конкурсу. Використай п'ять синонімів-дієслів та три антонімічні пари (антоніми - будь-які частини мови).

(6 балів)

3. Поясни лексичне значення поданих слів.

Вважати – рахувати. Підписувати – передплачувати.

(4 бали)

4. Утвори прикметники від поданих іменників, запиши їх.

Козак, казах, француз, Запорожжя, турист, Прага, чех.
(6 балів)

5. Перепиши, уписуючи замість крапок пропущені літери та розставляючи пропущені розділові знаки.

Не пл..ви за течією. Вироб..вш.. тв..рді ор..єнтири що таке добро і що зло в..ростай у
їхн..ому магн..тному полі аби все в тобі скр..сталізувалося. Так Вернадський п..сав згадуюч..
г..ологічні структури. Ід..ал людських стосунків такий добро і справ..дливість чесність і
любов (В.Стус.)

(4 бали)

6. Відредагуй подані речення, запиши їх.

1. На нараду послали зоотехніка, два агронома й одну автомашину. 2. Це фільм про бідну дівчину, яка, пройшовши через любов та інші нелюдські випробування, знайшла вірний шлях у житті. 3. Не балують споживачів і блюдами з борошна, а саме пиріжками з сиром, повидлом, варениками, салатами.

(4 бали)

9 клас

Середній рівень

1. Скласти твір-роздум "Друга знаходить щастя, а перевіряє біда". (20 балів)

2. Правильно напишіть запропоновані прислівники:

По(малу), по(новому), в(двоє), по(перше), на(четверо), з(давня), на(пам'ять), з (року) в (рік), (з)дня(на)день, ні(звідки), хтозна(куди), бозна(шо), що(дня), на (гора), (по)латині, по(одному), по(одинці), уві(сні), до(речі), на(жаль), в(смак), (на)тщесерце, по(молодецьки), у(п'ятеро), по(третє). (10 балів)

3. Перекласти українською мовою:

Идти по берегу, плыть по течению, по направлению к лесу, исследования по физике, чемпион по боксу, добрый по натуре, медик по образованию, отличный по качеству, огромная по своим масштабам работа. (10 балів)

4. Виконайте синтаксичний розбір речення, попередньо розставивши розділові знаки.

Іде Христина лугом розгортає цю трепетну сітку а навколо неї мов зелена роса розбризкуються коники та й знову невтомно ведуть смичками по струнах своїх крихітних скрипочок. (10 балів)

5. Відредагувати речення:

Попереду за річкою танули ліси, що тягнуться звідси і вгору понад Ворсклюю і вниз до Дніпра. Розсипчастий пісок берега зав'юнився під ногами річки, що схованої в берегах, ще не видно було, але річка вже відчувалася по свіжості й прохолоді яку потягло від неї. Але, наближаючись, перетворився з голубого в зелений, його соковиті хашчі по той бік річки прокинувшись повнилися пташиним гомінням. (20 балів)

6. Поставте іменники в орудному відмінку однини.

Село, плече, пломбір, Вороніж, Красний Лиман, листопад (назва процесу), радіус, рулет, предмет, багаж, листопад (назва місяця), сектор. (10 балів)

7. Скласти твір "Людина майбутнього". (20 балів)

Достатній рівень

1. У формі роздуму розкрий зміст одного з висловів:

Пісня вижила й довела, що прекрасне завжди сучасне.

А поки ми сміємось – будем жити...

(12 балів)

2. З'єднай слова так, щоб утворилися фразеологізми. Запиши їх. Поясни, що об'єднує ці фразеологізми.

А паща

Б часи

В сестра

Г царство

1 Аїда

2 Аполлона

3 Сатурна

4 Астреї

(4 бали)

3. Поясни лексичне значення поданих слів.

Наказувати, карати; незважаючи, не дивлячись.

(4 бали)

4. Запиши числа словами.

Від 1349 відняти 94. Додати 689 до 95 477.

(4 бали)

5. Добери синоніми (не менше п'яти) до слова "бажання". Склади й запиши з ними одне речення.

(3 бали)

6. Відредагуй подані речення, запиши їх.

1. Радую око таке відношення до навчання рідній мові. 2. Я хочу сказати слідуюче: по статистиці, кожную хвилину в Україні народжується дитина. 3. Золоті ворота – пам'ятник ХІ століття. 4. Підождеш мене на леснічній площадці, я вийду без п'ятнадцяти сім.

Високий рівень

1. У формі роздуму продовж висловлювання (п'ятьма-шістьома реченнями), уживаючи суспільно-політичну лексику.

Сповідуючи свободу слова, варто пам'ятати, що це зовсім не означає свободи ненормативної лексики, до якої, на жаль, почав активно вдаватися дехто з літераторів і кінематографістів... (12 балів)

2. Письмово поясни лексичне значення поданих слів і словосполучень.

Зустрічатися – траплятися.

Кидатися в очі – упадати в очі, убирати очі.

(5 балів)

3. Подані іменники запиши у формі родового відмінка множини.

Тонна, вілла, завдання, стаття, мадонна, обличчя, роль, мати.

(4 бали)

4. Добери українські відповідники до іншомовних слів.

Анестезія, індиферентний, симптом, актуальний, фальсифікація, інспірувати, еритроцити, альтиметр.

(4 бали)

5. Перепиши, уставляючи замість крапок пропущені літери, знімаючи risks та розставляючи пропущені розділові знаки.

Не/вдаюч..сь у розлогі теорії можн.. сказати що головне покликан..я мови творити із б..ологічної істоти людину розумну тобто гром..дянина котрий не/плаває у вакуумі а ходить по з..млі певної д..ржави.

Отже всіх хто живе і діє в Україні суверен..ій має об'єднувати в суспіл..ство українська мова котру всього/на/всього треба знати.

(4 бали)

6. Відредагуй тексти оголошень, запиши їх.

1.Кінотеатр «Зоря» запрошує на постійну роботу художника по рекламуванню фільмів і кіномеханіків. 2.Шановні покупці! Відвідайте наш магазин. Тут ви зможете придбати собі шкіряне, гумове та жіноче взуття. 3.Шановні жителі будинку! Очищайте ваші балкони від снігу, льоду та інших ненужних речей. 4.До уваги громадян! Косити траву і пастися біля високовольтних опор суворо заборонено.

(4 бали)

10 КЛАС

Середній рівень

I. Виберіть одну з поданих цитат і розгорніть її в роздум.

Введіть у текст роздуму цитатний матеріал.

(24 бали)

1) «Хай не гине наша слава поміж козаками» (з історичної пісні).

2) «Діла добрих обновляться,

Діла злих загинуть» (Т. Шевченко).

II. Відредагуйте текст.

(5 балів)

Згідно статті 49 Закону України про вибори територіальна виборча комісія за 14 днів до дня проведення виборів мала передати участковим виборчим комісіям по два примірники інформаційних плакатів партій та кандидатів, які приймають участь в виборах.

III. Доберіть українські за походженням синоніми – відповідники до слів.

(8 балів)

Ажурний, антракт, аромат, елегантний, okazія, офіра, професія, фон.
IV. Розкрийте значення поданих фразеологізмів і доберіть до кожного по два фразеологізми-синоніми.

(4 бали)

Й за вухом не свербить.

Мати кебету.

Не мати дев'ятої клепки.

Ноги на плечі.

V. Запишіть речення і поставте розділові знаки (4 бали).

Підкресліть головні та другорядні члени речення (4 бали).

Зобразіть подане речення схематично (2 бали).

Дайте загальну характеристику синтаксичної конструкції
(1 бал).

(11 балів)

Над водою хмарою нависли біло-сірі чайки які то жалібно скиглять а то й вигукують щось ніби по-людському часто припадають до води наче бджоли до квіток стараються схопити хоч сяку-таку поживу на льоту але їхні старання зводяться нанівець бо вони ніяк не встигають вода надто прудка.

VI. Від поданих слів утворіть імена по батькові чоловічого й жіночого роду.

(20 балів)

Ананій, Анатолій, Василь, Віталій, Гордій, Григорій, Данило, Зіновій, Ілля, Кузьма, Лаврентій, Лаврін, Лев, Левко, Лука, Лукаш, Микита, Микола, Оксент, Оксентій.

Загальна кількість – 72 бали

Достатній рівень

1. Уяви себе кореспондентом столичної газети, у якого з'явилася фантастична можливість здійснити подорож у часі й просторі. Візьми інтерв'ю в улюбленого письменника (художника, кінорежисера). Запиши 5-6 запитань і стільки ж імовірних відповідей на них.
(12 балів)

2. Утвори від поданих іменників прикметники, запиши їх.

Запоріжжя, Буг, Калуш, Калуга, француз, Кривий Ріг, Прага, президент, агент, Сиваш.
(5 балів)

3. Розкрий значення фразеологізмів. Від яких народних обрядів чи звичаїв походить кожен із них?

Купаний у любистку. Колупати піч (комин). Подавати рушники.

(6 балів)

4. Поясни лексичне значення поданих слів.

Баня, маківка, склепіння, шатро

(4 бали)

5. Добери синоніми до слова балакучий. Утворений синонімічний ряд введи до самостійно складеного речення.

6.Відредагуй речення. Запиши їх.

1. У нашому класі любий учень розповість біографію Т.Шевченка і Л.Українки. 2. Цей поет являється одним з найбільш відомих постатей у теперішньому літературному процесі. 3. Ви задали питання, чи знайшов я вихід. Так ось, відповідаю: "Я попав у тупик!"
(6 балів)

Високий рівень

1. У формі роздуму продовж висловлювання (обсяг – 1 стор.), дотримуючи публіцистичного стилю.

Хто свого часу творив імідж, скажімо, Лесі Українці чи Соломії Крушельницькій? Та ніхто. Донедавна й не було таких понять: імідж, рейтинг. Однак ці люди самі собі творили популярність можливо, і не прагнучи її. Титанічною працею творили, потужним талантом своїм.

А нині? Кого беруть за взірць молоді люди? ...
(12 балів)

2. Склади й запиши речення з кожним із поданих слів так, щоб був розкритий відтінок значення кожного з них.

Борець – поборник – ратоборець.
(4 бали)

3. Випиши з речень фразеологізми. Письмово розкрий значення та вкажи походження кожного з них.

1. Вожді, пророки, славні вояки – їм не судилось канути у Лету, їх імена палають, як зірки. (М.Луків.) 2. Мого народу згублені кровини – неопалима купина калини. (М.Боровко.) 3. Мальвам розкішним вклонись біля тину. Легко тут дишеться блудному сину. (Б.Дегтярьов.) 4. Ми любимо забутих предків тіні, та вколо нас – нащадки молоді. (М.Рильський.)
(4 бали)

4. Перепиши, на місці крапок устав дібрані до виділених слів антоніми.

Життя складається з контрастів.

Є урвища і є мости.

Шанс дарувати й шанс -

Є світло й Я і ти.

Є джерело, і є

Є зло й І пекло, й

Є «так» і «...». Є «за» і «...».

Прощення й ... –

Вибирай.

Л.Бенедишин.

(3 бали)

5. Запиши подані слова, знявши ризики.

Будь/у/кого, екс/чемпіон, все/таки, все/ж/таки, таки/все, ні/на/чому, аби/хто, аби/коли, ні/який, ні/з/ким, з/по/між, із/за, не/мов/би/то, стільки/то, навряд/чи, тому/що, іди/ж/бо.

(3 бали)

6. Запиши слова в потрібний рядок.

Аварія, бажати, бараболя, вакуум, візуальний, ганьба, гордота, дружба, індикатор, камінь, ланіти, латентний, лляний, пательня, пахан, питний, приналежність, ралі, ретельний, співпадати, шуйця.

Архаїзми: ...

Діалектизми: ...

Терміни: ...

Загальноновживана лексика: ...

Жаргонні слова: ...

Росіянізми: ...

(6 балів)

11 клас

Середній рівень

1. Прочитай. Виконай подані після вірша завдання.

Вітряк

На обрії старий вітряк здіймає в небо крила.
Злетіти хоче, неборак, - піднятися несила.

По груди в травах і житах судилося стояти.
А мріялось, неначе птах, у небесах витати.

І не його у тім вина, що доля невмолима.
У нього місія земна, хоч крила за плечима.

Над ним курличуть журавлі, пливуть хмарин вітрила.
І важко жити на землі усім, хто має крила.
Микола Луків.

Розкрий алегорію образу вітряка.

(2 бали)

До кого зі знайомих тобі людей можна було б застосувати зроблений автором поезії висновок? Склади про цю людину роздум, узявши висновок поета за тезу.

(12 балів)

2. Запиши п'ять крилатих висловів, що походять з творів українських письменників (наприклад: Лупайте сю скалу! (І.Франко).

(5 балів)

3. Поясни лексичне значення поданих слів.

Галузь, царица, ділянка, область.

(4 бали)

4. Запиши слова, знявши ризику.

Всього/на/всього, до/речі, на/пів/дорозі, раз/у/раз, не/до/вподоби, кінець/кінцем, на/самоті, не/сьогодні/завтра; суспільно/корисний, діаметрально/протилежний, озерно/болотний, максі/завдання, теле/ефір, відео/апаратура, перекоти/поле, південно/український.

(4 бали)

5. Відредагуй подані речення.

1. Наше видавництво на хорошому рахунку, бо в повній мірі задовольняє самі різноманітні смаки читачів, з якими постійно веде переписку. 2. Наші думки не завжди співпадають: дійсно, на смак і колір – товариша нема. 3. Мені образливо чути від тебе такі слова: ну ти вже занадто капризна. 4. Такий вітер піднявся, що поступила пропозиція позакривати всі вікна й двері

(4 бали)

Достатній рівень

Склади й запиши роздум (обсяг – 1, 5 стор.), епіграфом до якого можна було б узяти один із висловів:

Поезія – музика душі (Вольтер)

Визнавши свою слабкість, людина стає сильнішою (Оноре де Бальзак).

Не убивай в сьогодні вчора: там зріє завтра на політ (Т.Севернюк)

(12 балів)

2. Перепиши, виділені іншомовні слова замінивши на українські відповідники (слова або словосполучення).

Масове відчуження людей від співу як такого свідчить про деградацію людської природи та моральне банкрутство людини, серце якої роз'їдає духовна корозія. Так само в сфері фізичної культури, коли недостатня рухливість призводить до пекучих проблем зі здоров'ям.

Хто поверне нам пісні – інструкції до користування людськими цінностями?

(4 бали)

3. Пригадай і запиши 3-4 фразеологізмів, що складаються всуціль з ужитих без перекладу іншомовних слів. Розкрий значення цих фразеологізмів

Зразок. Шерше ля фам – шукайте жінку.

(3 бали)

4. Визнач, синонімами яких оцінних слів стали подані власні імена. Запиши слова парами.

Зразок. Лазар – жебрак.

Прометей, Аполлон, Амазонка, Соломон, Ірод, Іуда, Дон Кіхот, Плюшкін, Пінкертон.

(4 бали)

5. Склади й запиши речення з кожним із поданих слів так, щоб був розкритий відтінок значення кожного з них.

Бачити – видіти – лицезріти.

(3 бали)

6. Запиши подані слова, знявши ризики.

Пліч/о/пліч, з/дня/на/день, всього/на/всього, до/речі, не/до/вподоби, не/сьогодні/завтра, на/добра/ніч, будь/ласка, до/побачення, до/загину, с/покон/віків, на/самоті, по/праву/руч, раз/у/раз, кінець/кінцем.(3 бали)

Високий рівень

1. Написати твір на асоціативну тему „Вона прийшла... ” (20 балів)

2. Зробити синтаксичний розбір складного речення, визначити, якими частинами мови виражені його члени, накреслити схему.

Мужній, з широкими плечима, з дужими руками, тонкий та рівний станом, Іван Остапович був гарний верхом на коні, неначе він зійшов укупі з конем з картини якогось великого маляра і несподівано загарцював серед тісної вузької вулички старого міста, неначе пишний середньовіковий лицар серед чорного задимленого німецького бугра (І.Нечуй-Левицький). (20 балів)

3. Визначте межі речень і запишіть їх, розставляючи розділові знаки.

Старі люди розказують що колись у повітрі колихалось щось таке ніби шар — м 'яч хтось його штовхнув і він розірвався полетіли шматки цього шару в різні сторони й утворилася земля сонце місяць зорі з одного шматка утворилася земля що ми на ній живемо завдяки китові затрималася наша земля а то була б полетіла в безодню цьому китові довго лежать обрида і починає вилять хвостом а земля починає ворухитися. (10 балів)

4. Запишіть позначені цифрами числівники словами.

Виступили перед 792 виборцями, посаджено близько 3568 кущів троянд, приватизовано 6149 підприємств, відбулася зустріч з 75 учасниками марафону, привітання надіслано 423 делегатам. (10 балів)

5. Провідмініайте в однині та множині вирази.

Наш могутній вітчизняний лайнер; яка струнка довгошия жирафа. (10 балів)

6. Перекладіть українською мовою.

Телефон плюс дисплей — и готово устройство, с помощью которого можно поговорить с собеседником, передать ему при необходимости копию документа, рисунок или чертеж.

Новый аппарат — телефакс получает за рубежом все большее распространение. Ведь, в отличие от видеоманитофона, он не требует специальной линии связи. (10 балів)

6. Уявіть, що до вас стукає Доля і запитує: „Яку Україну ви хочете бачити сьогодні та в майбутньому? Що б ви їй відповіли? (20 балів)

Термінологічний словник

1. Здібний:

-а, -е.

- 1) Який має природні здібності; обдарований, талановитий.
- 2) з інфін. і до чого. Який може або вміє щось робити, придатний до чогось.

2. Інтелектуал:

-а, ч.

- 1) Людина з високо розвиненим інтелектом, яка займається вишуканою розумовою, духовною діяльністю.
- 2) Людина розумової, інтелектуальної праці.

3. Креативність:

-ності, ж.

Творча, новаторська діяльність.

4. Мотивація:

-ї, ж.

- 1) Сукупність мотивів, доказів для обґрунтування чогось; мотивування.
- 2) Доведення необхідності скоєння певних вчинків.
- 3) Заохочення учнів до вивчення певного предмета, дисципліни, пояснення необхідності навчання у школі.

5. Темперамент:

-у, ч.

- 1) Сукупність психічних особливостей, з яких складається особистість людини і які виявляються в її поведінці, в ступені її життєвої активності. || з означ. Сукупність психічних особливостей людей певного фаху, покликання. Пропагандистський темперамент.
- 2) Життєва активність, здатність до внутрішнього піднесення.
- 3) розм. Підвищена чуттєвість, пристрасність.

Укладач:

Косолап Олена Олексіївна, вчитель Селидівської загальноосвітньої гімназії

Рецензент:

Панасенко Валентина Василівна, завідувача міським методичним кабінетом

Посібник для роботи із здібними і філологічно обдарованими учнями
з української мови та літератури

Даний посібник розроблений для роботи із здібними і філологічно обдарованими учнями з української мови та літератури. Він містить нормативно-правове забезпечення організації і проведення інтелектуальних змагань, поради психолога, рекомендації вчителям щодо роботи з обдарованими учнями. Підібрані олімпіадні та конкурсні завдання допоможуть підготувати учнів на високому рівні до творчих випробувань .

Посібник розрахований на вчителів української мови та літератури, учнів, а також стане в нагоді для всіх тих, хто бажає поглибити знання з предмету.

2010 рік

Зміст

1. Передмова
2. Нормативно- правове забезпечення організації і проведення інтелектуальних змагань.....
3. Поради психолога
- Психологічна підтримка та підготовка філологічно обдарованих учнів
- Психологічні особливості філологічно обдарованих учнів
4. Рекомендації вчителям щодо роботи з філологічно обдарованими учнями.....
5. Олімпіадні завдання з української мови та літератури в 7 -11 класах
6. Завдання конкурсу знавців української мови імені Петра Яцика.....
7. Використана література.....

Використана література

1. Інформаційний збірник Міністерства освіти України, № 22, 1998 р.
2. Олімпіадні завдання з української мови і літератури./ Чхайло О.М., П'ятченко Ю.В.: Вид.група «Основа» , 2005.- 128с.
3. Управління освітою : Шкільний світ, 2008 , № 10. –с. 9- 13.
4. Довідник учителя української мови та літератури в запитаннях і відповідях / Авт.-упорядник В.Л. Федоренко. Х.: Веста : Видавництво «Ранок» , 2006.- 640.
5. [http: www/mon/ gov.ua](http://www.mon.gov.ua)